

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalla kohta erinevates kohtades

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Põhikooli mitme aine õpetaja

Diana Villemson

VÄGIVALLA KAJASTUMINE ERINEVATES MEEDIAKANALITES JA ÜMBRUSES
PÕHIKOOLI ÕPILASTE HINNANGUL

Magistritöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Tartu 2021

Kokkuvõte

Vägivalla kajastumine erinevates meediakanalites ja ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul. Käesoleva magistr töö uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada vägivalla kajastumine erinevates meediakanalites ning vägivalla kajastumine ja hoiakud erinevas ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul. Uurimuses osalesid Ida-Virumaa ühe kooli 229 õpilast neljandatest kuni üheksandatest klassidest. Uuringu valimis osalenud õpilaste vanus oli 10 kuni 16 aastat. Tegemist on kvantitatiivse kirjeldava uurimusega, kus uurimismeetodiks on elektrooniline ankeetküsitlus, mille tulemusi analüüsiti kombineeritult nii induktiivse kui ka deduktiivse kvantitatiivse sisuanalüüsiga. Uurimuses selgus, et õpilaste hinnangul on suhtumine vägivalda kõige hukkamõistvam lähimas ümbruskonnas ning lähiümbruses esineb vägivald lastevahelise kiusamisena klassis, koolis, koduümbruses ja tänaval. Meediakanalites vägivalla kajastumisena mainisid õpilased vägivaldset filmi- ja multifilmikangelast. Õpilaste hinnangul esineb vägivaldseid juhtumeid filmis inimestevahelise vägivallana. Käesoleva uurimustöö põhjal võib järeldada, et vägivalla kajastamine erinevates meediakanalites ja erinevas ümbruses peegeldub õpilaste erinevas arusaamas vägivallast.

Märksõnad: vägivald, meediavägivald, õpilaste arvamused, suhtumine vägivalda, vägivald erinevas ümbruses

Abstract

Description of violence in different media channels and surroundings among basic school students

This master's thesis research aimed to find out the description of violence in different media channels and the description and attitudes of violence in different surroundings among basic school students. 229 students from the fourth to ninth grades of a school in Ida-Virumaa participated in the study. The age of the students in the study sample was 10 to 16 years. It is a quantitative description study, where the research method was an electronic questionnaire. The analysis of the results combined both inductive and deductive quantitative content analysis. Results showed that students rated attitudes towards violence as most condemnable in the immediate surroundings and that violence in the immediate surroundings took the form of bullying between children in the classroom, at school, around the home, and on the street. As the act of violence in media channels, the students reported violent film and cartoon heroes. According to the students' opinions, the violent cases in the film appear as interpersonal violence. Based on this research, it can be concluded that the description of violence in different media channels and different surroundings reflected students' different perceptions of violence.

Keywords: violence, media violence, students' opinions, attitudes towards violence, violence in different settings

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetilised lähtekohad	6
1.1. Vägivalla mõiste	6
1.2. Meedia vägivald ja selle liigitus	6
2. Meediavägivalla mõju lastele	8
3. Vägivald erinevas ümbruses laste hinnangul	9
4. Uurimuse meetodika	10
4.1. Valim	10
4.2. Andmekogumismeetod	11
4.3. Protseduur	11
4.4. Andmeanalüüs	12
5. Tulemused	13
5.1. Õpilaste suhtumine vägivalda erinevas ümbruses	13
5.2. Õpilaste arvamus vägivaldse kangelase kohta erinevates meediakanalites	14
5.3. Õpilaste arvamus vägivalda puudutavate juhtumite kohta erinevates ümbrustes	19
5.4. Õpilaste arvamus vägivaldse juhtumite kohta erinevas meediakanalites	25
5.5. Õpilaste arvamus vägivaldse piltide kohta erinevas meediakanalites	31
6. Arutelu	34
6.1. Töö piirangud ja praktiline väärtus	37
Tänuõnad	38
Autorsuse kinnitus	39
Kasutatud kirjandus	40
Lisa 1. Ankeet	
Lisa 2. Üldkategoriate esinemissagedus seoses vägivaldse filmikangelase, multifilmikangelase, raamatukangelase ja kangelasega internetist	
Lisa 3. χ^2 väärtused ja statistiliselt olulised erinevused üldkategoriate võrdluses seoses vägivaldse juhtumiga kodus, koduümbruses, klassis, koolis, tänaval, maailmas	
Lisa 4. Üldkategoriate esinemissagedusseoses vägivaldajuhtum filmis, internetis, raamatus, multifilmis ja reklaamis	
Lisa 5. üldkategoriate esinemissagedusseoses vägivaldse pildina internetis, ajalehes, ajakirjas	

Sissejuhatus

Meedia on meie elus üks igapäevasemaid ja loomulikumaid eluvaldkondi, mis mängib meie elus suurt rolli. Alati ei ole see hea ja kasulik. Kas meedia toodab meie seas ka vägivalda? Maailmas on arutletud juba kümneid aastaid erinevate meediakanalite võimalike mõjude üle (Vinter, 2012). Teema valiku aktuaalsus seostub kahesuguste tendentsidega. Ühelt poolt, erinevates meediakanalites kajastuv vägivaldne käitumine on üha rohkem laste igapäevase elu osa ning teisalt, erinevas vahetus ja laiemas keskkonnas avalduv vägivaldne käitumine mõjutab laste elu.

Käesoleva töö uurimisprobleemina selgitatakse uurimuses välja põhikooli õpilaste hinnangute kajastumise erinevates meediakanalites nähtu põhjal ning vägivalda ja hoiakuid erinevas ümbruses. Vägivalla ja meediavägivalla ennetamiseks ja samuti tagajärgede leevendamiseks, selgitamiseks on oluline teha teavitustööd õpilaste ja lastevanematega, mille eesmärgiks on märgata probleemi olulisust.

Eestis läbi viidud uuringud näitavad, et koolilapsed peavad vägivallaks mistahes liiki inimestevahelist agressiivset käitumist (Kõiv, 2003). Uurijad (Dubow *et al.*, 2010) on uurimustes leidnud, et vägivald sotsiaalses keskkonnas on vägivaldne riskifaktor noorte sotsiaalses keskkonnas. Õpilased kujundavad oma identiteeti ja arusaamu väärtustest ja ühiskondlikest normidest meedia kaudu (Kalmus, Keller, & Pruulmann-Vengerfeld, 2009). Wilsoni (2008) uurimusest tuleneb, et laste mõõdutundetu interneti- ja meediakasutus mõjutab negatiivselt laste psüühilist ja füüsilist heaolu ning suhtumist igapäevasesse ellu. Lapsed õpivad tundma uusi ideid, väärtusi, emotsioone ja käitumismustreid jäljendades täiskasvanuid. Samuti jäljendavad lapsed televiisoris nähtut Meediavahendusel nähtud vägivald mõjutab õpilaste hoiakuid ja väärtusi (Wilson, 2008).

Magistritöö uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada vägivalla kajastumine erinevates meediakanalites ning vägivalla kajastumine ja hoiakud erinevas ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul. Antud magistritöö koosneb kuuest peatükist. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade vägivallaga ja meediavägivallaga seotud mõistetest ja vägivalla liigitusest. Teises peatükis selgitatakse varasemate uuringute põhjal vägivalla mõjust õpilastele. Kolmandas peatükis antakse ülevaade varasemate uuringute põhjal ja uurimuses osalenud õpilaste hinnangul, vägivalla kajastumisest erinevas ümbruses. Neljandas peatükis kirjeldatakse antud töö uurimuse läbiviimise metoodikat, valimi koostamise põhimõtteid ja protseduuri. Samuti kirjeldatakse andmekogumise meetodit ja antakse ülevaade andmetöötluse põhimõtetest ja kasutatud meetoditest. Viiendas peatükis esitatakse ülevaade analüüsi tulemustest ja kuuendas peatükis tuuakse välja antud töös saadud uurimustulemused

õpilaste hinnangul ning kirjeldatakse sarnasused ja erinevused käesolevas töös saadud tulemuste ja kirjanduses esitatud tulemuste vahel.

1. Teoreetilised lähtekohad

1.1. Vägivalla mõiste

Uuri ja (Kool, 2008) on vägivalla mõistet seletanud lähtudes kontekstist: vägivalla terminit kasutatakse institutsionaalses või grupi ja sotsiaalse süsteemi kontekstis tähistades nii füüsilist kui ka mittefüüsilist haiget või kahju tegemist ohvrile ning agressiooni (agressiivset käitumist) vaadeldakse indiviidi tasandil kitsamana, hõlmates vaid füüsilist agressiivset käitumist tahtliku kahju või haiget tegemisena ohvrile.

Vägivalda saab vaadelda kitsas ja laias tähenduses. Vägivalla kitsa tähenduse järgi on vägivaldne käitumine agressiivne käitumine, kus inimene kasutab oma keha või objekti, et tekitada kahju, valu või ebamugavust teisele inimesele. Kitsas tähenduses on vägivald üksnes füüsilise jõu kasutamine ja ei sisalda verbaalset või kaudset agressiooni. Agressiooni alla kuulub nii kiusamine, mille puhul agressioon on korduv ning suunatud nii nõrgema vastase vastu kui ka kahe võrdsel positsioonil oleva indiviidi vahel (Kõiv, 2003; Smith & Morita, 1999). Vägivald on igasugune agressiivne käitumine, millega soovitakse sihilikult ja tahtlikult põhjustada füüsilist kahju teisele inimesele, kes seda ei soovi (Bushman, 2018).

Vägivalla lai tähendus kätkeb endas tahtlikku füüsilist ja psühholoogilist jõu ja võimu kasutamist või sellega ähvardamist, mis toob inimesele kahju, valu, surma, kahju arengule (Kõiv, 2006). Käesolevas töös on käsitletud vägivalda laias tähenduses. Strömpli uuringust (Strömpl, Selg, Soo, & Šahverdov-Žarkovski, 2007) lähtuvalt toovad Eesti teismelised välja kolm põhilist vägivalla liiki: füüsiline, vaimne ning manipuleeriv. Õpilased seostavad vägivalda esmalt füüsilise vägivaldaga, nimetades selleks järgnevaid tegevusi: pekmine, kaklus, kolkimine, tagumine, togimine, jalaga löömine. Vaimse vägivalla all peavad õpilased silmas narrimist, mõnitamist ning ignoreerimist. Manipuleeriv vägivald seostub õpilastel väljapressimisega ja ähvardamisega.

1.2. Meedia vägivald ja selle liigitus

Meediavägivald jaguneb kaheks vormiks: interaktiivsed vormid nagu – internet, arvuti ja videomängud ning passiivsed vormid – nagu televiisor, filmid, videod. Interaktiivsete meediavormide puhul on laps aktiivne osaleja, seda ka vägivaldse sisu puhul. Passiivsete vormide puhul on laps jälgija, kuid õpib vaatluse teel (General, 2001). Meediavägivalla populaarsus, olenemata, kas interaktiivses või passiivses vormis, on kasvanud ja jõudnud

lastel kui aktiivsetel meediatarbijatel ohtlikesse proportsioonidesse ja seda kirjeldatakse vägivaldsete veendumuste, hoiakute ja käitumise arengus riskifaktorina (Saleem & Anderson, 2012). Võib ligikaudselt hinnata, et 90% laste poolt tarbitavatest filmidest sisaldab vägivalda ning 68% videomängudest, 60% telesaadetest ja 15% muusikavideodest kajastab vägivalda (Wilson, 2008). Näiteks, tänapäeval umbes 90% USA-s elavatest lastest mängivad videomänge ja rohkem kui 90% nendest mängudest on täiskasvanule mõeldud sisuga, mis sisaldab sageli vägivalda, kusjuures 29% mängijatest on alla 18 aastased (Park, 2014).

Massimeedia toodab avalikku sõnumit, mis levib erinevate vahendite abil.

Massimeedia jõuab ja mõjutab lühikese ajaga suurt inimhulka. Peamisteks infokanaliteks on: ajaleht, ajakiri, film, raadio ja televisioon ning internet (McQuail, 2010). On leitud (Wilson, 2008), et laste vägivaldsete telesaadete vaatamise ja nendes avalduva vägivalduse vahel on lühi- ja pikaajalised tugevad seosed. Kõikidest teistest mõjuteguritest mõjutab televägivald 10% laste vägivaldsusest. Lapsed omandavad vägivalda nähes probleemilahenduse strateegiaid, vaadates negatiivse tagajärjega vägivalda sisaldavaid programme (Avcı & Gucray, 2013). Positiivne suhtumine vägivalda vähendab soovi vägivalda nähes abistavalt sekkuda ja pidurdub ohvrile kaasatundmisvõimet (Anderson *et al.*, 2003).

Meediaga seonduvalt avaldavad lastele mõju ka video- ja arvutimängud, millest tulenevalt on jõutud eelnevaga samale järeldusele, et vägivaldseid mängu mängivad lapsed on sagedamini vägivaldsemad, kui lapsed, kes mängivad mittevägivaldseid mängu. Erinevust ei nähtud vägivaldsete videomängude mõjus poistele ja tüdrukutele (Arriaga *et al.*, 2015).

Uuringud on näidanud, et vägivald televisioonis ja filmides ning internetis on mõjutanud laste vägivaldset käitumist. Saadud informatsioon näitab, kuidas on vägivald reaalsesse ellu üle kandunud. Tuginedes uurimustele (Buckingham, Whiteman, Willett, & Burn, 2007; Kalmus *et al.*, 2009) on välja toodud hulgaliselt meedia nii negatiivseid, kui ka positiivseid mõjureid. Näiteks uuringus (Järve, 2008) järeldati, et interneti kasutamine igapäevaelus on tähtsal kohal, mis mõjutab noorte elustiilide kujunemist.

Interneti olulisus Eesti õpilaste seas väljendub enesekindluses ja positiivsetes hoiakutes. 2007. aastal küsitatud õpilastest üle 90% olid veendunud, et oskavad internetti eesmärgipäraselt kasutada, väites, et see aitab kiiremini maailma tundma õppida. Üle poolte õpilaste tajusid selle võimaluse juures ohtu, et saadud info näitab liiga varakult täiskasvanute maailma pahupoolt. Internet ja televisioon on tänapäeva noore elu iseenesestmõistetav ja lahutamatu osa (Sjöberg, 2002). Kalmuse (2009) läbiviidud uurimusest selgus, et Eesti õpilased vaatavad päevas telerit keskmiselt 2,1 tundi, arvutis veedetakse 2,7 tundi päevas (Kalmus, *et al.*, 2009). 2007-2008 aastatel Eesti põhikooli õpilaste seas läbi viidud uurimuse

tulemused näitasid, et arvutit kasutasid noored mängimiseks keskmiselt 50,1 minutit, suhtlemiseks 108,9 minutit ja info otsimiseks 33,4 minutit päevas. Viis tundi ja rohkem mängisid 2,7% õpilastest päevas internetimänge, suhtlesid internetis 9,0% õpilastest päevas ja otsisid päevas internetist infot 0,6% õpilastest.

Kainiku- ja murdeeas lapsed on meedia mõjutustele vastuvõtlikumad, kuid keerulisemat meediasisu mõistavad ainult kognitiivselt arenenumad lapsed, kes suudavad sõnumi lahti mõtestada. Meedia mõju lapsele oleneb ka lapse soost, rassist, temperamendist ja kodusest kasvatuses. Lapsed jälgivad täiskasvanuid sotsiaalses keskkonnas õppides nii tundma uusi ideid, väärtusi, emotsioone ja käitumismustreid (Wilson, 2008). Seetõttu võib laps imiteerida oma lähiümbruskonna inimesi või hoopis meediategelasi. Lapsed jäljendavad telekast nähtud vägivaldset käitumist ja seda eriti juhul, kui nähtud vägivald on olnud positiivselt kinnitatud (Wilson, 2008).

Kalmus (2009) väidab, et meedia loovkasutamine ning eakaaslaste tagasiside annavad võimaluse noortel pidevalt oma identiteeti kujundada. Seeläbi kujundavad nad ka arusaamu väärtustest ja ühiskondlikest normidest. Ülemäärane ja oskamatu interneti- ja meediakasutus mõjutab negatiivselt laste psüühilist ning füüsilist heaolu ning suhtumist reaalsesse ellu.

2. Meediavägivalla mõju lastele

Igapäevases elus, eriti laste ja noorte seas, on vägivaldne käitumine kasvanud. Seda on põhjustanud mitmed tegurid, millest üks on visuaalne meedia (k.a vägivaldne visuaalne meedia) ja selle imbumine laste igapäevaellu (Kõiv, 2002). Senised uuringutulemused näitavad, et meedias nähtav vägivald on peamine vägivalla põhjus ka ühiskonnas, ja et meedia on üks teguritest, mis võib õpetada ja kinnistada vägivalda kui probleemide lahendamise viisi. Kui lapsed vaatavad palju saateid, kus vägivald on tüüpiline viis probleemide lahendamiseks, võib laps hakata ka oma elus sarnaseid strateegiaid kasutama (Strasburger, Wilson, & Jordan, 2013). Uurijate Bushmani ja Huesmanni (2006) kujundlik väide, et just nii nagu suitsetamine suurendab kopsuvähi riski, soodustab ka sage vägivaldse telesisu vaatamine vägivalda.

On täheldatud, et meediavägivald mõjub lastele ja noorukitele füsioloogiliselt järgnevalt: südamelöögid sagenevad, vererõhk tõuseb ning vägivaldse kalduvustega laps võib käituda veelgi vägivaldsemalt. Kui laps vägivalda vaadates tunneb vähest või mõõdukat viha, võib nähtud vägivald mõne aja pärast ilmneda tõsisemates vormides (Bushman & Huesmann, 2006). Lapsed vajavad suuremat kaitset korduva vägivalla kokkupuute eest. Lapsevanematel on tungivalt soovitatav kaitsta oma lapsi korduma kippuva meediavägivalla eest. Vanemad peavad olema teadlikud hoiakutest, mida edastatakse vägivaldsetes saadetes, sest lapsed

matkivad nähtud käitumist. Muutused käitumises ja uskumused vägivalla kohta, mille laps omandab vägivaldseid meediate vaadates, mõjutavad tõenäoliselt lapse käitumist pikemas perspektiivis. Meedias nähtud vägivalla mõju ei avaldu tõenäoliselt kohe, vaid ilmneb pikema aja jooksul. Õpitud käitumismustrid võivad jääda latentseks, kuid on avaldumisvalmis (Bushman & Huesmann, 2006).

Kui vägivald on meedias igapäevane, siis võib vägivald näida elunormina. Objektivne olukorra hindamine nihkub ning korduvalt meedia kaudu kogetud võtted võivad rakenduda ka mitteohtlikes situatsioonides (Faulstich, 1995). Suurenenud hirm saada vägivalla ohvriks, tekitab potentsiaalse enesekaitse: teiste käitumine ja usaldamatus suurendab tõenäosust, et vägivaldne käitumine avaldub vägivallaga kokkupuute tagajärjel ka hilisemas elus (Anderson *et al.*, 2003).

3. Vägivald erinevas ümbruses laste hinnangul

Dubowi jt (2010) arvates mõjutab vägivallaga kokku puutumine sotsiaalses keskkonnas noortel psühholoogiliste probleemide kujunemist. On leitud positiivseid seoseid vägivallaga kokkupuutumise ning depressiooni, ärevuse, postraumaatilise stressi ja akadeemilise edasijõudmise vahel. Olenevalt, millist mõju vägivald lapsele avaldab, sõltub sellest, kas vägivald on normatiivselt aktsepteeritud ja heaks kiidetud lapse peres, eakaaslaste hulgas ning ühiskonnas (Dubow *et al.*, 2010). Mida rohkem ja mida erinevamate kanalite ja kontekstide kaudu vägivald lapseni jõuab, seda kergemini laps aktsepteerib olukorda.

Väga oluliseks vägivalla riskiteguriks loetakse lähiümbruskonda, kuhu kuuluvad isikud, kes moodustavad perekonna ja tutvusringkonna. Seda on kinnitanud asjaolu, et vägivaldses ümbruskonnas elavaid peresid iseloomustab sagedasem vägivald kodus ja vägivaldses peres elavad noored satuvad rohkem väljaspool kodu vägivaldsetesse olukordadesse väljaspool kodu, olles vägivalla ohver (Sherer & Sherer, 2011). Vägivaldses ümbruses elavatel noortel on suurem oht olla vägivaldne, kui noortel, kes elavad mittevägivaldses piirkonnas (Garcia, Ortega, De la Fuente, Zaldivar & Gil-Fenoy, 2017). Eriti suur mõju on kodu- ja kooli vägivallal, sest neis kohtades veedetakse väga palju aega ja kodu peetakse turvatsooniks (Mrug, Loosier & Windle, 2008).

Kumulatiivne vägivallaga kokkupuutumine mitmes kontekstis korraga, nt. kodus, koolis ja ühiskonnas, on suuremaks eelduseks internaliseeritud ja eksternaliseeritud probleemide tekkeks teismeeas, kui kokkupuude vägivallaga ainult ühes kontekstis (Mrug *et al.*, 2008).

Käesoleva magistr töö uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada vägivalla kajastumine

erinevates meediakanalites ning vägivalla kajastumine ja hoiakud erinevas ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul. Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on õpilaste suhtumine vägivalda erinevas (klass, kool koduümbrus, ühiskonnas, teistes riikides) ümbruses?
2. Milline on õpilaste arvamus vägivaldse kangelase kohta erinevates (film, multifilm, raamat, internet) meediakanalites?
3. Milline on õpilaste arvamus vägivalda puudutavate juhtumite kohta erinevas (kodu, klass, kool, tänav, maailm) ümbruses?
4. Milline on õpilaste arvamus vägivaldse juhtumite kohta erinevates (film, multifilm, reklaam, raamat, internet) meediakanalites?
5. Milline on õpilaste arvamus vägivaldsete piltide kohta erinevates (ajaleht, ajakiri, internet) meediakanalites?

4. Uurimuse metoodika

Antud peatükis kirjeldatakse käesoleva uurimuse valimi koostamise põhimõtteid ja protseduuri. Samuti kirjeldatakse uurimustöös kasutatud andmekogumismeetodit ning antakse ülevaade andmetöötluse põhimõtetest ja kasutatavatest meetoditest. Lähtuvalt töö eesmärgist viidi läbi kvantitatiivne kirjeldav uurimus. Kvantitatiivne uurimus eeldab objektiivset reaalsust uuritavate tulemuses, anonüümne ankeetküsitlus võimaldab uuritavate suhtes erapooletust ning saab kaasata palju uuritavaid.

4.1. Valim

Mugavusvalimi moodustasid ühes Ida-Virumaa põhikoolis õppivad õpilased. Uurimuses osales kokku 229 õpilast sellest koolist. Nendest 126 õpilast olid II kooliastmest ja 103 õpilast olid III kooliastmest. Uuriija pöördus kooli direktori poole kirjeldas uuringut ja küsis nõusolekut koolis uuringu läbiviimiseks. Kvantitatiivses uurimuses osalesid sellel ajal kõik koolis viibinud põhikooli õpilased. Antud magistritöö uurimuses uuritavate valimi moodustasid II kooliastmes 56 poissi (24,5%) ja 70 tüdrukut (30,5%) ja III kooliastmes 54 poissi (23,6%) ja 49 tüdrukut (21,4%). Valimist moodustavad 51,9% ehk enamuse tüdrukud ja 48,1% poisid. Uuritavate õpilaste vanus oli vahemikus 10 kuni 16 aastat. Vastajad olid valdavalt 12 aastased (24%), 14 aastased (19,7%), 10 aastased (18,3%), 11 aastased (12,7%), 15 aastased (7,8%) ja 16 aastased (1,3%). Uuritavate valimi üldandmed on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Uuritava valimi üldandmed

Klass	Poiss	Tüdruk	Vanus aastates	Kokku
4	25	21	10	46
5	16	14	11	30
6	15	35	12	50
7	17	24	13	41
8	28	17	14	45
9	9	8	15	17
Kokku	110 (48%)	119 (52%)		229 õpilast

Enim esindatud vanusegrupp oli 12 aastased, kokku 50 vastajat (15 poissi ja 35 tüdrukut), noorimateks vastajateks olid 10 aastased ja vanimateks vastajateks 15 aastased õpilased.

4.2. Andmekogumismeetod

Käesolevas uurimustöös kasutatakse uuringu aluseks elektroonilist ankeeti (Lisa 1. Allikas: Kõiv,2002). Uurimusküsimustele vastamiseks viidi elektrooniline ankeetküsimustik, mis sisaldas kaht tüüpi küsimusi: suletud küsimused, kus õpilased andsid hinnanguid 7 punktilise Likert tüüpi skaalal „väga hukkamõistvalt“ ja „väga pooldavalt“ seoses enda suhtumisega vägivalda erinevas ümbruses: koolis, klassis, ümbruskonnas, ühiskonnas, teistes riikides ja hindasid enda suhtumist vägivalda. Skoorid hinnanguskaalal näitasid vägivalda suhtumise esinemissagedust ning kodeeriti vastavalt 7 punkti „väga hukkamõistvalt“ ja 1 punkt „väga pooldavalt“. Avatud küsimused kirjeldasid vägivalla kajastumist erinevas ümbruses ja meediakanalites. Neli küsimust hõlmasid õpilase isiklikku arvamust vägivallaga seotud kangelase kohta erinevates meediakanalites järgnevalt: filmis, multifilmis, raamatus ja internetis. Vägivaldade puudutavate juhtumite kohta erinevates ümbrustes, kirjeldasid õpilased vägivaldseid juhtumeid kodus, koduümbruses, klassis, koolis, tänaval ja maailmas. Vägivalla juhtumite esinemisega erinevates meediakanalites meenutasid õpilased vägivallaga seotud juhtumeid filmist, multifilmist, reklaamist, raamatust ja internetist. Samuti meenutasid õpilased vägivaldse pildi esinemist erinevates meediakanalites: ajalehes, ajakirjas ja internetis. Ankeedi lõpus märkisid uuritavad oma soo, vanuse ja klassi.

4.3. Protseduur

Uurimus viidi läbi 2018. aasta oktoobri-novembri kuus. Autor võttis ühendust kooli direktoriga, et saada luba küsitluse läbiviimiseks. Uuringus osavõtt oli õpilaste jaoks vabatahtlik ja uuringusse kaasatud õpilaste vanematelt küsiti nõusolek lapse uuringus osalemiseks. Enamus osavõtjad olid nõus osalema, keeldus kolm lapsevanemat. Stuudiumi kaudu anti vanematele teada, mis ajaperioodil uuring läbi viiakse. Kõigile osapooltele selgitati

käesoleva uurimistöö eesmärki ning põhjendati vajalikkust ja põhimõtet. Tagasiside paluti anda ainult sellel juhul, kui ei nõustuta enda lapse küsitluses osalemisega. Kooli juhtkonnalt saadud suulisele nõusolekule kavandati klassijuhatajatega ankeedi läbiviimiseks sobiv ajakava. Magistritöö autor viis ise uurimuse läbi kooli arvutiklassis, klasside kaupa õppepäeva jooksul. Uurimuse läbiviimisel vestles töö autor õpilastega, selgitades töö eesmärke, kus kasutatakse nende poolseid vastuseid ja kinnitas, et ankeedi täitmine on anonüümne (nime ja kooli ei märgitud). Õpilased said esitada täpsustavaid teemakohaseid küsimusi ja seejärel jagati õpilastele Stuudiumi kaudu elektroonne ankeedi link. Ankeedi täitmiseks kulus 30 kuni 40 minutit.

4.4. Andmeanalüüs

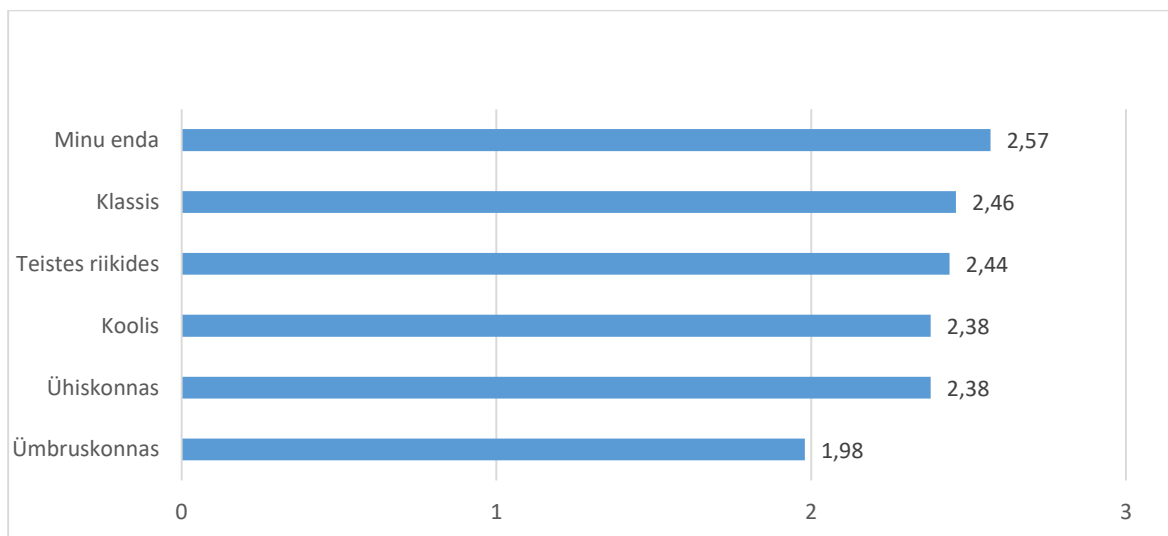
Ankeedi avatud vastuste analüüsimisel kasutati kvantitatiivset sisuanalüüsi. Transkribeeritud tekst loeti korduvalt üle. Kodeerimine toimus käsitsi kategooriatesse ja alakategooriatesse. Seejärel arvutati moodustatud kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus protsentides. Analüüsis kogutud vastuste põhjal toimus kategoriseerimine ehk liigendamine rühmadesse. Kategooriate süsteemi konkreetseks rakendamiseks tehti analüüsi ühikute valik. Käesolevas uurimustöös on analüüsiühikuks maining, mis kajastab teemat. Maining võib koosneda ühest või mitmest sõnast või hoopis sõnaühenditest (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Avatud küsimuste analüüsimiseks kasutati kvantitatiivset sisuanalüüsi. Andmeanalüüsis kasutati kombineeritud meetodit – deduktiivset ja induktiivset lähenemist. Saadud andmete põhjal moodustati kõikide küsimuste põhjal üldkategooriad, kategooriad ja alakategooriad. Kvantitatiivses sisuanalüüsis arvutati kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus protsentides mainingute üldarvust. Üldkategooriate protsentuaalse sageduse võrdlemisel kasutati χ^2 testi. Deduktiivset lähenemist kasutati kvantitatiivses sisuanalüüsis filmide kategoriseerimisel filmi žanrite (Eesti Filmi Andmebaas, 2020) järgi, kus ülejäänud küsimustele antud vastuste kodeerimisel kasutati induktiivset lähenemist. Käesoleva uurimuse reliaabluse tagamiseks on saadud tekst küsimustest kodeeritud ja kogu tekstile teostatud korduvad teksti sisuanalüüsid. Korduva lugemise käigus oli vajadus kategooriate sõnastusi muuta, samuti lisada või koondada alakategooriad. Valiidsuse suurendamiseks kasutas uurija kodeerimisel eksperdi abi. Ankeedis kasutatud suletud küsimuste vastustest, mis puudutasid suhtumist vägivalda erinevas ümbruses, saadud punktid *Likert*-skaalal kodeeriti ja leiti saadud punktisummade keskmine väärtus hinnanguskaaladel. Õpilaste hinnangute esinemissageduse võrdlemiseks keskmiste lõikes seoses suhtumisega erinevatesse vägivalda erinevas ümbruses

kasutati t -testi, millega võrreldi antud vastuste arvuliste tunnuste keskmisi väärtusi programmi SPSS 25.0 abil.

5. Tulemused

5.1. Õpilaste suhtumine vägivalda erinevas ümbruses

Põhikooli õpilaste seas uuriti (4.-9. klassi õpilased) õpilaste arvamust suhtumisest vägivalda erinevas ümbruses. Õpilased vastasid suhtumisest vägivalda koolis, klassis, ümbruskonnas, kus ma elan, meie ühiskonnas ja teistes riikides (Joonist 1).

Joonis 1. Õpilaste suhtumine vägivalda erinevas ümbruses

Õpilaste suhtumine vägivalda oli kõige hukkamõistvam lähimas ümbruskonnas võrreldes teiste ümbrustega (statistiliselt olulised erinevused: ümbruskond versus kool $t=3,91$; $p<0,01$; ümbruskond versus ühiskond $t=2,71$, $p<0,05$; ümbruskond versus teised riigid $t=2,76$; $p<0,05$; ümbruskond versus klass $t=2,09$; $p>0,05$). Suhtumine vägivalda oli kõige liberaalsem endal võrreldes kõikide teiste ümbrustega (statistiliselt olulised erinevused: mina versus klass $t=2,99$; $p<0,01$; mina versus teised riigid $t=3,15$; $p<0,01$; mina versus ühiskond $t=3,55$; $p<0,01$; mina versus kool $t=3,86$; $p<0,01$; mina versus ümbruskond $t=7,42$; $p<0,01$).

Suhtumistes teistes ümbrustes - kool, klass, ühiskond, teised riigid, löikes statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud.

5.2. Õpilaste arvamus vägivaldse kangelase kohta erinevates meediakanalites

Õpilastepoolsete avatud vastuste analüüsiks seoses vägivaldse filmikangelase nimetamisega oli deduktiivne lähenemise sisuanalüüs, kus kategooriad moodustati toetudes filmižanrite (Eesti filmi andmebaas, 2020) liigitusele. Vastavate (ala)kategooriate protsentuaalne esinemissagedus on leitud mainingute koguarvust.

Uurimistulemused näitasid, et õpilased nimetasid ligi 93% üldkategoorias vägivaldset kangelast või filminäitlejat neist 73% mainingutest nimetati vägivaldset filmikangelast. Alakategooriate moodustamisel toetuti filmi žanrite liigitusele. Analüüsi vastused seoses vägivaldse filmi kangelasega sisaldasid 202 mainingut, mis jaotusid 3 üldkategooria, 5 kategooria ja 9 alakategooria alla (Tabel 2).

Tabel 2. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse filmikangelasega

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)		
Vägivaldne kangelane või filminäitleja	Kangelane filmist	Kangelane põnevusfilmist	72,7% (147)		
		Kangelane fantaasiafilmist	28,2% (57)		
		Kangelane õudusfilmist	18% (36)		
		Kangelane Eesti filmist	6% (12)		
	Filminäitleja	Filminäitleja filmist	13,8% (28)		
		Filminäitleja märulifilmist	8,4% (17)		
		Filminäitleja põnevusfilmist	5,5% (11)		
		Vägivaldne filmikangelane puudub	Ei ole vägivaldset kangelast	Ei ole vägivaldset kangelast või ei vaata vägivaldseid filme	5,5% (11)
				Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda
Kokku			100% (202)		

Vägivaldse kangelasena 28% uuritavatest mainisid vägivaldset kangelast põnevusfilmidest “Jokker”, “James Bond”, “Rappija Jack”. 26% juhtudest ilmnis vägivaldne kangelane fantaasiafilmidest: “Harry Potter”, “Deadpool”, “Roheline miil”, “X- Men”, “Musthabe”, “Röövlinnud”, “Ghost Rider – pörguline”, “Sõrmuste isand”, “Ämblikmees”, “Gorilla”, “Hulk”, “Visa hing”, “Käabik”; Smaugi laastatud maa”, “The Wolverine”, “Rambo”, “Transformerid” ja “King Kong”. Samuti õpilased nimetasid vägivaldseid kangelasi õudusfilmidest “Saag”, “Kloun”, “Lumememm” ja märulifilmidest “Matchete”, “John Wick”,

“Fantoom”. 14% mainingutest moodustas kategooria seoses vägivaldsete filminäitlejate nimetamisega erinevatest filmidest – enim mainiti märulifilmist näitlejaid Vin Diesel ja Sylvester Stallone ning põnevusfilmist järgmisi filminäitlejaid – Bruce Willis ja Jason Statham. 6% mainitud juhtudest nimetasid õpilased vägivaldset kangelast Eesti filmidest – noortefilmist “Klass”, kus toodi välja vägivaldne filmitegelane Kaspar ja filmi “Kevade”, kus nimetati vägivaldseteks tegelasteks Joosepit ja Tootsi ning draamast „Tõde ja õigus“ nimetati Vargamäe Andrest vägivaldse kangelasena. Ligikaudu 6% mainingutest sisaldasid õpilastepoolseid arvamusi seoses sellega, et vägivaldset filmikangelast ei ole või ei vaadata vägivaldseid filme ja 2% mainingutest ilmnis õpilaste vastusest negatiivne suhtumine vägivaldsesse filmikangelasse.

Kvantitatiivse induktiivse sisuanalüüsi tulemused seoses vägivaldse multifilmikangelasega jaotusid 3 üldkategooria, 4 kategooria ja 10 alakategooria alla 194 mainingu alusel (Tabel 3).

Tabel 3. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse multifilmi kangelasega

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Vägivaldne kangelane multifilmist	Kangelane multifilmist		92,8% (180)
			65,5% (127)
		”Tom ja Jerry”	33,5% (65)
		“Ämblikmees”	15,5% (30)
		“Kass Oggy ja kurjad prussakad”	12,8% (25)
		“Simpsonid” (Bart Simpson, Homer Simpson)	9,3% (18)
			27,4% (53)
			10,3% (20)
			8,2% (16)
			4,6% (9)
Vägivaldne kangelane puudub	Ei ole vägivaldset multifilmikangelast	Ei ole vägivaldset multifilmi kangelast või ei vaata vägivaldseid multifilme	5,1% (10)
			4,1% (8)
			2% (4)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine	Negatiivne suhtumine vägivalda	2% (4)
Kokku			100% (194)

Uurimustulemused näitasid, et 65% mainingutest puudutas vägivaldseid kangelasi multifilmidest. Kõige sagedamini (33% mainingutest) nimetasid uuritavad vägivaldset multifilmikangelast multifilmist “Tom ja Jerry” vägivaldsete multifilmitegelastena kassi ja hiirt. Veel nimetati multifilmist “Simpsonid” vägivaldseteks kangelasteks multifilmitegelasi Bart Simpsonit ja Homer Simpsonit. 27% mainitud juhtudest nimetatid vägivaldne kangelane animeeritud filmist kinos, kus enim maininguid (10% juhtudest) seostus filmiga „Välk“; 8% juhtudest filmiga “Megameel” ja „Kuus kangelast“. 5% mainingutest sisaldas vägivaldse multifilmikangelase puudumist või vägivaldsete multifilmide mittevaatamist. 2% mainingutest hõlmas negatiivset suhtumist vägivaldsesse multifilmikangelasse.

Uurimustulemused näitasid, et 73% mainingutest oli seotud vägivaldse raamatukangelasena. Õpilaste vastuste analüüsist induktiivsel kvantitatiivsel sisuanalüüsil seoses vägivaldse raamatu kangelasega moodustati 2 üldkategoriat, 4 kategooriat ja 8 alakategooriat, toetudes võimalusel kategooriate nimetustes kirjanduse liikide (noorte ja lastekirjanduse) ja žanrite (eepose, ajaloolise jutustuse) 102 mainingu väljatoomisele (Tabel 4).

Tabel 4. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse raamatukangelasega

Üldategoria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)	
Vägivaldne kangelane kirjandusteosest	Kangelane noortekirjandusest		73,5% (75)	
			30,4% (31)	
		“Hirmus Henry”	13,7% (14)	
		“Kevade”	11,8% (12)	
		“Kasuema”	4,9% (5)	
		Kangelane lastekirjandusest		20,5% (21)
			“Karupoeg Puhh”	10,7% (11)
			“Pipi Pikksukk”	5,8% (6)
			“Inetu pardipoeg”	4% (4)
		Kangelane eeposest või ajaloolisest jutustusest		“Kalevipoeg”, “Tasuja”
Vägivaldne kangelane puudub	Ei ole vägivaldset raamatukangelast		Ei ole vägivaldset raamatu kangelast või ei loe vägivaldseid raamatuid	26,5% (27)
		Kokku	100% (102)	

Vägivaldse raamatukangelasena toodi 30% mainingutest välja vägivaldset raamatu kangelast noortekirjandusest: peategelast – Joosepit, Tootsi ja köstrit Julk-Jüri, raamatust “Kevade” ja Kadrit raamatust „Kasuema“. Lastekirjanduses hõlmas vägivaldsese raamatu kangelastena peategelasi raamatutest: “Karupoeg Puhh”, “Pipi Pikksukk” ja “Inetu pardipoeg” 11% mainitud juhtudest nimetati vägivaldseks kangelaseks Kalevipoega eeposest “Kalevipoeg”. 10% juhtudest sisaldas ajaloolise jutustuse peategelasi vägivaldseteks kangelasteks teosest „Tasuja“ Jaanust. 27% mainingutest nimetati vägivaldse raamatukangelase puudumist või ei loe vägivaldseid raamatuid.

Uurimustulemused näitasid, et vägivaldse internetikangelasena ligikaudu 55% mainingutest nimetati vägivaldset kangelast filmist, multifilmist ning samuti oli nimetatud vägivaldset filminäitlejat. Filmidest oli nimetatud 42% mainingutest vägivaldse internetikangelasena kangelasi filmidest, kus 12% juhtudest meenus vägivaldne kangelane ulmefilmist “Batman”, “Superman”, “Terminaator”; 10% juhtudest toodi välja vägivaldset kangelast fantaasiafilmidest: “Deadpool”, “Ämblikmees”, “Rambo”, “King Kong”; põnevusfilmidest: “Jokker”, “James Bond” ja õudusfilmidest: ”Kloun” ja “Saag” ning 3% mainingutest kajastas vägivaldse kangelase väljatoomist interneti vahendusel seoses konkreetse filminäitlejaga erinevatest filmidest: Jason Statham põnevusfilmist. 12% mainingutest sisaldas konkreetset vägivaldset kangelast multifilmidest: “Oggy ja prussakad”, kus nimetati vägivaldseks tegelaseks kassi, multifilmist “Simpsonid” nimetati vägivaldseks kangelaseks Homer Simpsonit. 12% mainitud juhtudest märkisid õpilased vägivaldse kangelasena interaktiivset mängu: “Sinivaal” ja “Hacker101”. 7% mainingutest tõid õpilased välja vägivaldset kangelast meenutades vägivallajuhtumeid uudistes seoses mõrva või muu vägivallaga ning 3% mainingutest sisaldas vägivaldset internetikangelast muusikavideost. 17% juhtudest mainisid õpilased, et nad ei vaata vägivalda internetist.

Uuritavate analüüsisist seosest sellega, kui õpilased meenutasid vägivaldset kangelast internetist ilmes kombineeritult nii induktiivset kui deduktiivset sisuanalüüsi kasutades kokku 122 mainingut jaotatuna 5 üldkateegoriaks, 8 alakateegoriaks, mille põhjal moodustati 13 kategooriat (Tabel 5).

Tabel 5. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse interneti kangelasega

Üldkateegoria	Kateegoria	Alakateegoria	Sagedus % (f)
Vägivaldne kangelane			54,9% (67)

filmist/multifilmist/fi lminäitleja	Kangelane filmist		41,8% (51)
		Kangelane ulmefilmist	12,2% (15)
		Kangelane õudusfilmist	12,2% (15)
		Kangelane fantaasiafilmist	10% (12)
		Kangelane põnevusfilmist	7,4% (9)
	Filminäitleja	Filminäitleja põnevusfilmist	3,2% (4)
	Kangelane multifilmist		9,7% (12)
		“Oggy ja prussakad”	5,7% (7)
		“Simpsonid”	4% (5)
Väivaldne virtuaalne mäng	Mäng internetis		12,2% (15)
		“Hacker101”	7,3% (9)
		“Sinivaal”	5% (6)
TV vägivald juhtumina			10,6% (13)
	Konkreetsed vägivallajuhtumid uudistes	Konkreetne mõrvajuhtum, vägivalla juhtum uudistes	7,4% (9)
	Muusikavideo vägivald	Vägivaldne muusikavideo	3,2% (4)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine	Negatiivne suhtumine vägivalda	5% (6)
Vägivaldne kangelane puudub	Ei ole vägivaldset kangelast	Vägivaldne kangelane puudub või ei vaata vägivalda internetist	17,2% (21)
Kokku			100% (122)

Üldkategoriate esinemissagedus seoses vägivaldse filmikangelase, multifilmikangelase, raamatukangelase ja kangelasega internetist (Lisa 2) tulemustes ilmnes: kangelaste võrdlus - filmikangelane, multifilmifilmikangelane, raamatukangelane ja kangelane internetist, üldkategoriate lõikes ilmnesid statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna χ^2 testiga: multifilmikangelane versus raamatukangelane ($\chi^2=13,00$; $p<0,01$); filmikangelane versus raamatukangelane ($\chi^2=11,57$; $p<0,01$); multifilmikangelane versus internetikangelane filmist/multifilmist ($\chi^2=11,89$; $p<0,01$), filmkangelane versus internetikangelane filmist/multifilmist ($\chi^2=14,23$; $p<0,01$). Järelikult õpilased tõid välja sagedamini vägivaldset filmikangelast ja multifilmikangelast võrreldes vägivaldse raamatukangelase ja vägivaldse filmi või multifilmikangelasega internetist. Uurimusest ilmnes, et sagedamini puudus õpilaste hinnangul vägivaldne raamatukangelane ja vägivaldne kangelane internetist võrreldes vägivaldse filmikangelase ja multifilmikangelasega (multifilmikangelane versus

raamatukangelane ($\chi^2=18,65$; $p<0,01$); filmikangelane versus raamatukangelane ($\chi^2=18,02$; $p<0,01$); multifilmikangelane versus internetikangelane filmist/multifilmist ($\chi^2=10,44$; $p<0,01$), filmikangelane versus internetikangelane filmist/multifilmist ($\chi^2=9,49$; $p<0,01$). Teiste kategooriate lõikes statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud.

5.3. Õpilaste arvamus vägivalda puudutavate juhtumite kohta erinevates ümbrustes

Uurimustulemused näitasid, et 55% mainingutest nimetati vägivaldsete juhtumite puudumist kodus. Uuritavate vastuste analüüsis seoses vägivaldsete juhtumitena kodus, ilmnes induktiivses sisuanalüüsis kokku 114 mainingu põhjal 4 üldkategooriat, 7 alakategooriat, mis koondati 5 kategooriaks (Tabel 6).

Tabel 6. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse juhtumiga kodus

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Pereliikmete vaheline vägivaldne juhtum	Pereliikmetevaheline löömine, peksmine		42,1% (48)
		Õdede-vendadepoolne vägivald	11,4% (13)
		Vanematepoolne vägivald lapse vastu	7,8% (9)
		Pereliikmete vaheline verbaalne vägivald	22,8% (26)
		Õdede-vendadevaheline riidlemine	13,1% (15)
		Vanematevaheline riidlemine	6,1% (7)
Lastevaheline kiusamine kodus	Õdede-vendade vaheline kiusamine	Õdede-vendade vaheline kiusamine kodus	3,5% (4)
Vägivaldne juhtum puudub	Ei ole vägivaldset juhtumit kodus	Vägivalda pole kodus olnud	55% (63)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda	Negatiivne vägivalda suhtumine kodus	3% (3)
Kokku			100% (114)

Analüüs näitas, et 19% mainingutest hõlmasid vägivaldse juhtumina kodus pereliikmete vahelist löömist ja peksmist. Koduse vägivaldse seotud juhtumid hõlmasid 11% õdede-vendadepoolset vägivalda ja 7% vanematepoolset vägivalda lapse vastu ning 3% mainingutest sisaldas õdede-vendade vahelist kiusamist kodus. 23% mainingutest hõlmas pereliikmete

vahelist verbaalset vägivalda, mis sisaldas nii vanemate omavahelist riidlemist kui ka õdede-
vendade vahelist riidlemist ja kiusamist ja 3% mainingutest negatiivne suhtumine vägivalda
kodus.

Uurimustulemuste vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil seoses vägivaldse
juhtumiga koduümbruses toodi välja 137 mainingut, mille põhjal moodustati 4 üldkategoriat,
6 alakategoriat, millest moodustati 6 kategooriat (Tabel 7).

Tabel 7. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse juhtumiga
koduümbruses

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivaldne juhtum koduümbruses			67% (92)
	Inimestevaheline löömine, peksmine	Peksmine, löömine, lükkamine, kaklemine, piinamine	37% (51) 5,1% (7)
	Inimestevaheline tõsine vägivald	Mõrv, tapmine, vargus, röövimine	23% (31)
	Inimestevaheline verbaalne vägivald	Verbaalne: ähvardamine	2% (3)
Lastevaheline kiusamine koduümbruses	Lastevaheline kiusamine	Väiksemate laste kiusamine koduümbruses	3% (4)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda	negatiivne suhtumine vägivalda koduümbruses	2% (3)
Vägivaldne juhtum puudub	Vägivalda pole koduümbruses	Vägivaldne juhtum puudub koduümbruses või ei ole näinud	28% (38)
Kokku			100% (137)

Uurimustulemused näitasid vägivaldse juhtumina koduümbruses 67% mainingutest
inimestevaheliste vägivaldsete juhtumitena inimestevahelist vägivalda: löömist ja peksmist.
Uuritavad tõid välja 23% mainingutest inimestevahelise tõsise vägivaldse: mõrva, vargust ja
röövimist. 2% mainingutest sisaldasid vägivaldsete juhtumite kirjeldusi koduümbruses
inimestevahelise verbaalse vägivaldse seoses verbaalsete ähvardustega. 28% mainitud
juhtudest sisaldas vägivalda puudumist koduümbruses. 3% mainitud juhtudest nimetati
lastevahelist kiusamist koduümbruses, kus ilmnis väiksemate laste kiusamist. 2% mainisid
õpilased, et koduümbruses ei ole vägivaldset juhtumit või nad ei ole seda näinud.

Uurimustulemused näitasid, et 87% mainingutest oli meenutatud vägivaldseid juhtumeid klassis. Uuritavate vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil seoses vägivaldse juhtumina klassis, töid õpilased esile 136 mainingut, mille põhjal moodustati 4 üldkategoriat, 8 alakategoriat ja 6 kategooriat (Tabel 8).

Tabel 8. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse juhtumiga klassis

Üldkategoria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)	
Eakaaslastevaheline vägivaldne juhtum klassis	Eakaaslastevaheline löömine, peksmine	Peksmine, löömine, lükkamine, kaklemine	34% (46)	
		Poiste ja tüdrukutevaheline lükkamine, löömine	21% (29)	
		Norimine, solvamine, riidlemine	10,4% (14)	
	Eakaaslastepoolne verbaalne vägivald	Eakaaslastepoolne tõsine füüsiline vägivald	Tapmise ähvardus	4,4% (6)
			Kägistamine, juustest tirimine	3% (4)
	Koolikiusamine	Õpilastevaheline kiusamine	Eakaaslastevaheline kiusamine klassis	14,8% (20)
	Vägivaldne juhtum puudub	Vägivalda pole klassis	Vägivaldne juhtum puudub klassis	11% (15)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda klassis	1,3% (2)	
Kokku			100% (136)	

Analüüsis näitas, et 55% mainingutest hõlmas eakaaslastevahelist löömist ja peksmist, nimetades vägivaldse juhtumina klassis poistevahelist, tüdrukutevahelist ja poistepoolset tüdrukutele suunatud füüsilist agressiooni: lükkamist, löömist ja peksmist. 10% mainingutest nimetasid õpilased vägivaldse juhtumina klassis eakaaslastepoolset verbaalset agressiooni norimisena, solvamisena ja riidlemisena ning 7% mainingutest seostus eakaaslastepoolse tõsise füüsilise agressioonina nagu tapmisega ähvardamine. 14% mainingutest oli nimetatud eakaaslastevahelist kiusamist klassis. 11% mainingutest sisaldasid vägivalda puudumist klassis ning 1% hõlmas negatiivset suhtumist.

Uurimustulemused näitasid, et 90% mainingutest sisaldasid mainingute sisuna seosest vägivaldse juhtumiga koolis. Eakaaslastevahelist löömist ja peksmist hõlmas 64% mainingutest, mis sisaldas 41% juhtudest poiste vahelist peksmist ja löömist ja poistepoolset tüdrukute löömist ning 11% juhtudest hõlmas lastevahelist peksmist. Uuritavate vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil seoses vägivaldse juhtumina koolis nimetasid õpilased kokku 150 mainingut, jaotatuna 6 alakategooriaks, mille põhjal moodustatust 5 kategooriaks ja 3 üldkategooriaks (Tabel 9).

Tabel 9. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse juhtumiga koolis

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Eakaaslastevaheline vägivaldne juhtum koolis	Eakaaslastevaheline löömine, peksmine	Peksmine, löömine,	41,3% (62)
		Lastevaheline peksmine	11,3% (17)
		Asjaga löömine, juustest tirimine, terariistaga ähvardamine	12% (18)
		Eakaaslastevaheline kiusamine ja narritamine koolis	25,5% (38)
Koolikiusamine	Õpilastevaheline kiusamine		
Vägivaldne juhtum puudub	Vägivalda pole koolis	Vägivaldne juhtum koolis puudub	8,6% (13)
Suhtumine vägivalda	negatiivne suhtumine vägivalda	negatiivne suhtumine vägivalda koolis	1,4% (2)
Kokku			100% (150)

Vägivaldse juhtumina koolis 12% mainingutest sisaldas eakaaslastepoolse tõsise füüsilise vägivallana (asjadega löömist, juustest tirimist ja terariistaga ähvardamist). 25% mainingutest sisaldas koolikiusamist, oli nimetatud eakaaslastevahelist kiusamist ja narritamist. 9% mainingutest ilmnas, et vägivald koolis puudub ja 1% mainingutest negatiivset suhtumist vägivalda.

Uurimustulemused näitasid, et 60% mainingutest oli seotud vägivaldsete sündmuste ilmnemisega tänaval. Õpilaste vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil seoses vägivaldse sündmusena tänaval nimetasid õpilased kokku 131 mainingut, jaotatuna 8 alakategooriaks, 6 kategooriaks ja 4 üldkategooriaks (Tabel 10).

Tabel 10. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse sündmusega tänaval

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Täiskasvanutevaheline vägivaldne juhtum tänaval			60,3% (79)
	Täiskasvanutevaheline või lastevaheline löömine, peksmine		40% (51)
		Peksmine, löömine	22% (29)
		Lastevaheline löömine	10,8% (14)
		Meeste vaheline peksmine	6,3% (8)
	Täiskasvanutevaheline tõsine füüsiline vägivald	Tapmine, surm	9,2% (12)
	Täiskasvanutevaheline verbaalne vägivald	Verbaalne: norimine, solvamine	12% (16)
Lastevaheline kiusamine tänaval	Lastevaheline kiusamine	Lastevaheline kiusamine ja norimine tänaval	12% (16)
Vägivaldne juhtum puudub	Vägivalda pole tänaval	Ei ole näinud vägivalda tänaval	26% (34)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine vägivalda tänaval	1,5% (2)
Kokku			100% (131)

Analüüsis ilmnis, et 40% mainingutest sisaldas vägivaldse sündmusena tänaval täiskasvanutevahelist ja lastevahelist füüsilist vägivalda: peksmine ja löömine, lastevahelist löömist ning meestevahelist peksmist. 12% mainingutest nimetati vägivaldse juhtumina tänaval lastevahelist kiusamist ja norimist. 9% juhtudest hõlmas täiskasvanutevahelist tõsist füüsilist vägivalda, kus vägivaldse juhtumina tänaval oli välja toodud tapmist ja surma. 26% mainingutes toodud juhtudest nimetasid õpilased, et vägivaldne sündmus tänaval puudub ja 1% maininguid sisaldasid õpilaste poolt negatiivset suhtumist vägivalda.

Uurimistulemused näitasid, et 43% mainingutest seoses vägivaldse sündmusena maailmas hõlmas inimestevahelist vägivalda, millest 16% mainingutest sisaldasid inimestevahelist füüsilist vägivalda: löömine, peksmine. 14% mainingutest inimestevahelist tõsist füüsilist vägivalda (tapmine); 9% inimestevahelist verbaalset vägivalda: ähvardamine ja kiusamine. 3% sisaldasid väiksemate laste kiusamist. 28% mainingutes kajastatud juhtudest seoses vägivaldse sündmusega maailmas nimetati sõjavägivalda, mis hõlmas: sõda, terrorismi, plahvatusi ja tulistamist. 26% mainingutest sisaldas vägivalda puudumist maailmas. Õpilaste vastuste analüüsisist kvantitatiivsel sisuanalüüsil seoses vägivaldse

sündmusena maailmas kokku 124 mainingut, mille põhjal moodustati 4 üldkategoriat, 6 kategooriat ja 6 alakategoriat (Tabel 11).

Tabel 11. Kategoriate ja alakategoriate esinemissagedus seoses vägivaldne sündmusega maailmas

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivaldne juhtum maailmas			43,5% (54)
	Inimestevaheline vägivald	Peksmine, löömine	16,1% (20)
	Inimestevaheline tõsine füüsiline vägivald	Tapmine	14,5% (18)
	Inimestevaheline verbaalne vägivald	Verbaalne: ähvardamine, kiusamine	9,6% (12)
Lastevaheline kiusamine	Lastevaheline kiusamine	Väiksemate laste kiusamine	3% (4)
Sõjavägivald maailmas	Sõjavägivald	Sõda, plahvatused, tulistamine	28,2% (35)
Vägivaldne juhtum puudub	Vägivalda pole maailmas	Ei ole näinud vägivalda maailmas	26% (32)
Kokku			100% (124)

Üldkategoriate esinemissagedusseoses vägivaldse juhtumina kodus, koduümbruses, klassis, koolis, tänaval, maailmas (Lisa 3) ilmned üldkategoriate lõikes statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna χ^2 testiga järgmiste üldkategoriate lõikes: (1) inimestevahelist vägivalda neljas ümbruses - klass, kool, koduümbrus ja tänav, tõid õpilased vastustes välja sagedamini kui inimestevahelist vägivalda kodus ja maailmas; (2) lastevaheline kiusamine klassis, koolis ja tänaval oli uuritavate arvates sagedasem kui lastevaheline kiusamine kodus, koduümbruses ja maailmas; (3) vägivaldajuhtum puudus uuritavate hinnangul sagedamini kodus võrreldes teiste (koduümbrus, tänav, klass, kool, maailm) ümbrustega; (4) sõjavägivalda mainisid uuritavad vaid vägivaldajuhtumina maailmas, aga mitte teistes ümbrustes. Negatiivses suhtumises vägivalda erinevas ümbruses statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenu.

5.4. Õpilaste arvamus vägivaldse juhtumite kohta erinevas meediakanalites

Õpilaste analüüsisist seoses sellega, kui õpilased meenutasid vägivaldset filmi sündmust ilmes sisuanalüüsi põhjal kokku 202 mainingut, mille põhjal moodustati 6 üldkategoriat, 7 kategooriat ja 12 alakategoriat (Tabel 12).

Tabel 12. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldne filmi juhtum

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald			57,4% (116)
	Inimestevaheline kaklemine, peksmine, löömine		31,2% (63)
		Peksmine, löömine, tõukamine	28,2% (57)
		Meestevaheline kaklemine	3% (6)
	Inimestevaheline tõsine vägivald		26,2% (53)
		Tapmine, mõrv, surm	19,2% (39)
		Piinamine, hukkamine	7% (14)
Konkreetne vägivaldne juhtum filmist	Sündmus filmist		14,3% (29)
		Sündmus ulmefilmist	6% (12)
		Sündmus õudusfilmist	5% (10)
		Sündmus noortefilmist	3,3% (7)
Lastevaheline kiusamine	Koolikiusamine	Õpilastevaheline kiusamine	13,4% (27)
Sõjavägivald	Sõda ja sõjavägivald		8,4% (17)
		(II Maailma)sõda ja häving	6,4% (13)
		Tulistamine relvadest, relvadega ähvardamine	2% (4)
Vägivaldne juhtum puudub	Ei vaata vägivaldseid filme	Ei vaata vägivaldseid filme	6% (12)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine	Negatiivne suhtumine vägivaldse filmi juhtumina	0,5% (1)
Kokku			100% (202)

Uurimustulemused näitasid, et 57% mainingutest hõlmas vägivaldse filmi juhtumina inimestevahelist vägivalda. Analüüsis nimetati 31% mainingutest inimestevahelist füüsilist vägivalda: löömine ja pekmine ning 26% mainingutest sisaldas inimestevahelist tõsist vägivalda: tapmine, mõrv, surm, piinamine ja hukkamine. 14% mainitud juhtudest sisaldas vägivaldseid filmi juhtumeid ulmefilmidest: “Batman”, ”Stalker” ja “Rampage”, õudusfilmidest: “Monster High” ja ”Kloun”, ning noortefilmidest: “Klass” ja “Kevade”. 13%

mainingutest sisaldasid vägivaldse filmi juhtumitena õpilaste vahelist kiusamist ja 3% mainingutest koolitulistamist. 8% mainingutest nimetati vägivaldse filmi juhtumina sõjavägivalda, milles mainiti II Maailmasõda, kus ilmned vägivalla juhtumitena: pommitamine, plahvatused, relvadest tulistamine ja relvadega ähvardamine. 6% mainingutest sisaldasid õpilastepoolsetes arvamustes, et ei vaata vägivaldseid filme. Analüüsist ilmned (1% juhtudest) negatiivset suhtumist vägivaldsetesse filmi juhtumitesse.

Analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil internetist vägivaldse sündmusena ilmned kokku 119 mainingut, mille põhjal moodustati 6 üldkategoriat, 6 kategooriat ja 9 alakategoriat (Tabel 13).

Tabel 13. Kategoriate ja alakategoriate esinemissagedus seoses interneti vägivaldne juhtum

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald		Tapmine, mõrv	21,8% (26)
		Inimestevaheline pekmine, löömine	12,6% (15)
Lastevaheline kiusamine	Eakaaslastevaheline kiusamine	Õpilastevaheline kiusamine	21% (25)
		Sõda ja sõjavägivald	14,3% (17)
Sõjavägivald	Sõda ja sõjavägivald	tulistamine relvadest, terrorism	14,3% (17)
Vägivald puudub	Ei loe vägivaldseid uudiseid	Ei loe vägivaldseid uudised netis	10% (12)
Konkreetne vägivalla juhtum filmist või virtuaalsest mängust	Juhtum filmist	Sündmus ulmefilmist	5% (6)
		Sündmus põnevusfilmist	3,4% (4)
Suhtumine vägivalda	Vägivaldne mäng internetis	Sotsiaalmeedia mäng	6,8% (8)
		Negatiivne suhtumine	5% (6)
		Sinivaal	5% (6)
		Negatiivne suhtumine vägivalda	5% (6)
Kokku			100% (119)

Uurimustulemused näitasid, et 35% mainingutest hõlmas vägivaldse interneti juhtumina inimestevahelist vägivalda (tapmine, mõrv ja enesetapp). 21% maininguid sisaldas interneti vägivalla jutumina eakaaslastevahelist kiusamist koolikiusamisena. 14% oli mainingutes nimetatud sõjavägivalda (sõda ja tulistamist relvadest). 5% mainingutest hõlmas vägivaldset juhtumit internetist nagu ulmefilmis „Batman“ ja põnevusfilmis „Jokker“. 7% mainitud juhtudest hülmasid vägivaldset juhtumit interaktiivses mängus: „Sinivaal“, 10% juhtudest

sisaldas, et õpilased ei loe vägivaldseid juhtumeid internetist. 5% juhtudest oli seotud negatiivse suhtumisega vägivaldsetesse interneti juhtumitesse.

Analüüsisist kvantitatiivsel sisuanalüüsil internetist vägivaldse sündmusena ilmnis kokku 119 mainingut, mille põhjal moodustati 6 üldkategoriat, 6 kategooriat ja 9 alakategoriat (Tabel 13).

Tabel 13. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses interneti vägivaldne juhtum

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald		Tapmine, mõrv	21,8% (26)
		Inimestevaheline peksmine, löömine	12,6% (15)
Lastevaheline kiusamine	Eakaaslastevaheline kiusamine	Õpilastevaheline kiusamine	21% (25)
		Sõjavägivald	Sõda ja sõjavägivald, tulistamine relvadest, terrorism
Vägivald puudub	Ei loe vägivaldseid uudiseid	Ei loe vägivaldseid uudised netis	10% (12)
Konkreetne vägivalla juhtum filmist või virtuaalsest mängust	Juhtum filmist	Sündmus ulmefilmist	5% (6)
		Sündmus	3,4% (4)
		põnevusfilmist	
		Sotsiaalmeedia mäng	6,8% (8)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine	Sinivaal	
		Negatiivne suhtumine vägivalda	5% (6)
Kokku			100% (119)

Uurimustulemused näitasid, et 39% mainingutest hõlmas vägivaldse raamatu juhtumina üldkategorias „Inimestevaheline vägivald“, mis sisaldas inimestevahelist tõsist vägivalda: piinamist, hukkamist, tapmist, mõrva ja surma. 14% juhtudest oli seotud eakaaslastevahelise kiusamisega (norimine, narritamine ja mõnitamine). 19% mainingutest hõlmas vägivaldse raamatu juhtumina sündmusi erinevatest kirjandusžanritest.

Noorsookirjandusest nimetati vägivaldse raamatu juhtumeid raamatutest: „Kevade“, „Meisterdetektiiv Kalle Blomkvist“, „Kärbeste Jumal“ ja „Harry Potter“. Noorsookirjandusest nimetati vägivaldse raamatu juhtumeid raamatutest: „Kevade“, „Meisterdetektiiv Kalle Blomkvist“, „Kärbeste Jumal“ ja „Harry Potter“. Lastekirjandusest nimetati vägivaldseid raamatu sündmusi raamatutest: „Inetu pardipoeg“ ja „Kolm pörsakest“. Samuti nimetati

vägivaldseid sündmusi raamatutest: ajaloolisest romaanist “Ümera Jõel” ja “Dracula“ ning 5 korral mainiti: rahvuseepost „Kalevipoeg“. Sõjavägivalda sisaldas 12% mainingutest, kus nimetati: sõda, lahingut ja tulistamist relvadest. 2% juhtudest oli seotud negatiivse suhtumisega vägivaldsesse raamatu juhtumisse. Õpilaste avatud vastuste analüüsis seoses sellega, kui meenutati raamatu vägivaldset sündmust ilmes kvantitatiivset sisuanalüüsi kasutades kokku 135 mainingut, mille põhjal moodustati 6 üldkategoriat, 7 kategooriat ja 12 alakategoriat (Tabel 14).

Tabel 14. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses raamatu vägivaldne juhtum

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald			39,1% (53)
	Inimestevaheline tõsine vägivald	Piinamine, hukkamine	4,5% (6)
		Tapmine, mõrv, surm	16,5% (22)
	Inimestevaheline vägivald	peksmine, löömine	18,4% (25)
Lastevaheline kiusamine	Eakaaslastevaheline kiusamine	Õpilastevaheline kiusamine	13,7% (18)
Konkreetne vägivaldne juhtum raamatust	Juhtum raamatust		19,3% (26)
		juhtum	10,4% (14)
		noorsookirjandusest	3% (4)
		juhtum lastekirjandusest	2,2% (3)
		juhtum ajaloolisest romaanist	3,7% (5)
		juhtum rahvuseeposest “Kalevipoeg”	
Vägivaldne juhtum puudub	Ei loe vägivaldseid raamatuid	Ei loe vägivaldseid raamatutuid	13,2% (18)
Sõjavägivald	Sõda ja sõjavägivald		12,5% (17)
		Sõda ja lahing	6,6% (9)
		Tulistamine relvadest	5,9% (8)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine	Negatiivne suhtumine vägivalda	2,2% (3)
Kokku			100% (135)

Uurimustulemused näitasid, et 39% juhtudest oli seotud multifilmitegelaste vahelise vägivaldaga. Õpilaste analüüsis meenutades multifilmi vägivaldset sündmust ilmes sisuanalüüsi kasutades kokku 153 mainingut, mille põhjal moodustati 4 üldkategoriat, 5 kategooriat ja 14 alakategoriat (Tabel 15).

Tabel 15. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus multifilmi vägivaldne juhtum

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Multifilmitegelaste vaheline vägivald			39,2% (60)
	Loomadevaheline vägivald	Kaklemine, peksmine, löömine	23,5% (36)
	Tõsine loomadevaheline vägivald	Tapmine, mõrv, surm	15% (18)
		Piinamine, hukkamine	3,9% (6)
Konkreetne vägivaldne juhtum multifilmist	Juhtum multifilmist		43,2% (66)
		“Tom ja Jerry“)	23% (35)
		“Oota sa!”	4,5% (7)
		“Käsna-Kalle Kantpüks”	2,5% (4)
		“Hirmus Henry”	3% (5)
		“Simpson”	2% (3)
		“Teismelised ninjakilpkonnad”	2% (3)
		“Välg”	2% (3)
		“Superman”	2% (3)
		“Puksiirauto Tom”	
Lastevaheline kiusamine	Lastevaheline kiusamine	Lastevaheline kiusamine: norimine, narritamine	11,8% (18)
Vägivaldne juhtum puudub	Ei vaata vägivaldseid multifilme	Ei vaata vägivaldseid multifilme	5,9% (9)
Kokku			100% (153)

Analüüsis ilmnes, et 23% mainingutest hõlmas multifilmi vägivaldse juhtumina loomadevahelist vägivalda: kaklemine, peksmine ja löömine ja 16% mainingutest loomadevahelist tõsist vägivalda: tapmine, mõrv, surm, piinamine ja hukkamine. 43% juhtudest sisaldasid vägivaldseid juhtumeid konkreetsetest multifilmidest – enam mainiti sündmusi multifilmist “Tom ja Jerry (peategelaste vaheline vägivald), “Simpson” ja “Superman”. 12% mainingutest hõlmas vägivaldne juhtum multifilmist seoses lastevahelise kiusamisena: norimine ja narritamine. 6% juhtudest nimetati, et ei vaata vägivaldseid multifilme.

Uurimustulemused näitasid, et 25% mainingutest kuulus üldkategooria „Inimestevaheline tõsine vägivald“ alla, millest 20% mainingutest seostusid enamasti inimestevahelise vägivallana: löömine, kaklemine, peksmine ja 5% inimestevahelise tõsise vägivalla juhtumina nagu tapmine. Õpilaste vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil ilmnes kokku 102 mainingut, mille põhjal moodustati 4 üldkategooriat, 7 kategooriat ja 9 alakategooriat (Tabel 16).

Tabel 16. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldne reklaami juhtum

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald			25,5% (26)
	Inimestevaheline kaklemine, pekmine löömine	Kaklemine, pekmine, löömine	20,5% (21)
	Inimestevaheline tõsine vägivald	Tapmine	5% (5)
Konkreetne vägivaldne või vägivallavastane juhtum reklaamist	Reklaam vägivalla vastu	Koolikiusamise, koolivägivalla ja koduvägivalla vastu suunatud reklaam	42% (43)
	Vägivaldne juhtum reklaamides		17,5% (18)
		Keha hooldusvahendite reklaamid	12,5% (13)
		Toiduainete reklaam	5% (5)
	Vägivald filmi reklaamis		15,5% (16)
		Ulmefilmi reklaam	7,8% (8)
		Märulfilmi reklaam	7,8% (8)
Vägivaldne reklaam puudub	Ei vaata vägivaldseid reklaame	Ei vaata vägivaldseid reklaame	14% (14)
Suhtumine vägivalda	Negatiivne suhtumine	Negatiivne suhtumine vägivaldsesse reklaami	3% (3)
Kokku			100% (102)

Analüüs näitas, et 42% mainingutest sisaldasid vägivaldseid või vägivallavastaseid juhtumeid reklaamidest: koolivägivalla, koolikiusamise või koduvägivalla vastase reklaamina. Samuti hõlmas 15% mainingutest konkreetsete keha hooldusvahendite ja toiduainete reklaamides kajastuvaid vägivaldseid juhtumeid. 15% juhtudest sisaldasid reklaami seoses ulmefilmi- ja märulifilmi reklaamiga. 14% mainingutest mainiti, et ei vaata vägivaldseid reklaame ja 6% juhtudest ilmnis negatiivset suhtumist vägivaldsesse reklaami juhtumitesse.

Üldkategooriate esinemissagedusseoses vägivallajuhtum filmis, internetis, raamatus, multifilmis ja reklaamis (Lisa 4). Vägivaldsete juhtumite võrdluses erinevates meediakanalites üldkategooriate lõikes ilmnisid statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna χ^2 testiga järgmiste üldkategooriate lõikes: inimestevahelist vägivalda filmis esines laste hinnangul sagedamini võrreldes inimestevahelise vägivallaga internetis, multifilmis, reklaamis ja

raamatus (vastavalt: film versus internet: $\chi^2=15,81$, $p<0,01$; film versus multifilm: $\chi^2=11,55$, $p<0,01$; film versus reklaam: $\chi^2=29,33$, $p<0,01$; film versus raamat: $\chi^2=13,25$, $p<0,01$).

Vägivaldseid juhtumeid multifilmis ning vägivaldset või vägivallavastast reklaami töid õpilased vastuses välja sagedamini kui vägivaldseid juhtumeid filmis, internetis ja raamatus, kus juures ilmnemise järgmised olulised erinevused: multifilm versus film ($\chi^2=17,87$, $p<0,01$); multifilm versus internet ($\chi^2=25,65$, $p<0,01$); multifilm versus raamat ($\chi^2=12,30$, $p<0,01$); reklaam versus film ($\chi^2=27,65$, $p<0,01$); reklaam versus internet ($\chi^2=11,85$, $p<0,01$); reklaam versus raamat ($\chi^2=8,66$, $p<0,01$). Teiste üldkategoriate vahel olulisi erinevusi ei leitud, kusjuures ilmnemine, et sõjavägivald kajastus kolmes (film, internet, raamat) meediakanalis ning lastevaheline kiusamine neljas (film, internet, raamat, multifilm) meediakanalis.

5.5. Õpilaste arvamus vägivaldse piltide kohta erinevas meediakanalites

Õpilaste vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil vägivaldse pildina ajalehest sisaldas kokku 127 mainingut, mille põhjal moodustati 5 üldkategoriat, 7 kategooriat ja 7 alakategoriat (Tabel 17).

Tabel 17. Kategoriate ja alakategoriate esinemissagedus seoses vägivaldse pildiga ajalehest

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald	Inimestevaheline tõsine vägivald	Tapmine, mõrv, surm	30% (38)
		Inimestevaheline pekmine löömine	6% (8)
	Konkreetne vägivaldne sündmus		30% (38)
Sõjavägivald	Krimiuudiste vägivald	konkreetsed juhtumid: pussitamine, röövimine, tapmine, koolitulistamine	26% (33)
	Koduvägivald	Koduvägivald	4% (5)
	Sõda ja sõjavägivald	Sõjavägivald, pommitamine	7% (9)
Vägivald puudub	Ei ole vägivalda ajalehtedes	Ei ole vägivalda ajalehes	7% (9)
Ei loe ajalehti	Ei loe ajalehti	Ei loe ajalehte	20% (25)
Kokku			100% (127)

Uurimustulemused näitasid, et 36% mainingutest kuulus vägivaldse pildina ajalehest üldkategooria „Inimestevaheline tõsine vägivald“ alla, kus nimetati tõsist inimestevahelist vägivalda (tapmist, mõrva, surma) ning inimestevahelist peksmist ja löömist. 30%

mainingutest hõlmas krimiuudiste vägivalla konkreetseid vägivallaga seotud sündmuseid: pussitamine, röövimine, tapmine ja koolitulistamine ning 4% mainingutest sisaldas koduvägivalda. 7% mainingutest nimetati sõjavägivalda nagu pommitamine. 7% juhtudest sisaldas, et ajalehtedes ei ole vägivalda ja 20% juhtudest ilmnes, et nad ei loe ajalehti.

Õpilaste vastuste analüüsist kvantitatiivsel sisuanalüüsil vägivaldse pildina oli kokku 126 mainingut, mille põhjal moodustati 5 üldkategoriat, 7 kategooriat ja 7 alakategoriat (Tabel 18).

Tabel 18. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse pildiga ajakirjast

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald			39% (49)
	Inimestevaheline tõsine vägivald		21% (26)
		Mõrv, tapmine, veri, surm, laip, piinamine	15,5% (19)
	Inimestevaheline peksmine löömine	peksmine, löömine	5,5% (7) 18% (23)
Konkreetne vägivaldne sündmus			25% (31)
	Koduvägivald	Koduvägivald	10,3% (13)
	Bussiõnnetus õpilastega	Bussiõnnetuses lastega	14,7% (18)
Sõjavägivald	Sõda	Sõjavägivald, pommitamine	4% (5)
Ei loe ajakirju	Ei loe ajakirju	Ei loe ajakirju	23% (29)
Vägivald puudub	Ei ole vägivaldset pilti ajakirjas näinud	Ei ole vägivalda ajakirjas	9,5% (12)
Kokku			100% (126)

Uurimustulemused näitasid, et 39% mainingutest vägivaldse pildi kohta ajakirjast kuulus üldkategooria "Inimestevaheline vägivald" alla, kus 21% juhtudest oli seotud inimestevahelise tõsise vägivallaga (mõrv, tapmine, surm, laip, piinamine) ja 18% juhtudest oli seotud inimestevahelise peksmise ja löömisega. 4% mainingutest hõlmas vägivaldset pilti ajakirjast seoses konkreetsete sõjasündmustega: sõda ja pommitamine, 10% mainingutest sisaldas koduvägivalda ja 14% mainingutest hõlmas konkreetset bussiõnnetust, mis juhtus õpilastega. 23% mainingutest ilmnes, et õpilased ei loe ajakirju. 8% mainingutest, et ajakirjades pole nähtud vägivaldset pilti.

Õpilaste hinnangul näitas analüüs, et 59% mainingutest seoses vägivaldse pildiga

internetist kuulus üldkategooria „Inimestevaheline vägivald“ alla, millest 39% seostus inimestevaheliste tõsise vägivallaga (piinamine, surm, laip, mõrv ja tapmine) ning 20% inimestevaheliste peksmise, löömise ja vigastuste tekitamisega. Õpilaste vatsuste analüüsis seoses sellega, kui õpilased meenutasid vägivaldset pilti internetist ilmes kombineeritult nii induktiivset kui deduktiivset sisuanalüüsi kasutades kokku 106 mainingut, mille põhjal moodustati 4 üldkategooriat, 7 kategooriat ja 10 alakategooriat (Tabel 19).

Tabel 19. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedus seoses vägivaldse pildiga internetist

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Sagedus % (f)
Inimestevaheline vägivald			59% (63)
	Inimestevaheline tõsine vägivald		39% (41)
		Piinamine, loomade piinamine	16% (17)
		Surm, laip	12,5% (13)
		Mõrv, tapmine	10,5% (11)
	Inimestevaheline peksmine löömine	Peksmine, löömine, vigastused	20% (22)
Vägivald puudub	Ei ole näinud vägivaldset pilti internetist	Ei vaata vägivalda	17% (18)
Sõjavägivald	Sõda ja sõjavägivald	Sõjavägivald	9,5% (10)
Konkreetne vägivaldne sündmus			14,5% (15)
	Stseen filmireklaamist	Õudusfilm või ulmefilm	9,5% (10)
	Bussiõnnetus õpilastega	Bussiõnnetus (konkreetne juhtum)	5% (5)
Kokku			100% (106)

Analüüs näitas, et 10% mainingutest vägivaldse pildi kohta internetis nimetati konkreetset nähtud sõjavägivalda puudutavaid sündmusi ja 5% juhtudest sisaldas konkreetset pilti õpilastega bussiõnnetusega ja 14% juhtudest hõlmas konkreetsete filmide reklaame: ulmefilm “Batman” ja õudusfilm “Saag”. 17% juhtudest mainiti, et ei ole näinud vägivaldseid pilte interneti vahendusel.

Üldkategooriate esinemissagedusseoses vägivaldse pildina internetis, ajalehes, ajakirjas (Lisa 5) võrdluses erinevates meediakanalites üldkategooriate lõikes ilmsesid statistiliselt olulised erinevused mõõdetuna χ^2 testiga järgmiste üldkategooriate lõikes: inimestevahelist vägivalda internetis nimetasid pildidel uuritavad sagedamini kui

inimestevahelist vägivalda ajalehtede ja ajakirjade piltidel (vastavalt: $\chi^2=10,78$, $p<0,01$; $\chi^2=11,45$, $p<0,01$); (2) vägivaldset pilti konkreetse sündmusena internetis tõid uuritavad välja oluliselt vähem sagedamini kui vägivaldset pilti konkreetse sündmusena ajakirjast ja ajalehest (vastavalt: $\chi^2=8,72$, $p<0,05$; $\chi^2=3,96,45$, $p<0,05$); (4) vägivaldne pilt internetis puudus uuritavate hinnangul sagedamini kui vägivaldne pilt ajalehes ja ajakirjas (vastavalt: $\chi^2=6,88$, $p<0,05$; $\chi^2=4,29$, $p<0,05$), kusjuures ligi veerand uuritavatest märkis, et nad ei loe ajakirju või ajalehti. Teiste üldkategoriate vahel olulisi erinevusi ei leitud.

6. Arutelu

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada vägivalla kajastumine erinevates meediakanalites ning vägivalla kajastumine ja hoiakud erinevas ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul. Varasemalt on uurimus läbi viidud Lastekaitse Liidu projekti “Ei vägivallale” raames, kus uuritavad põhikooli õpilased meenutasid vägivallaga seotud sündmusi massimeedias ja lähiümbruses (Kõiv, 2002).

Massimeedia toodab avalikku sõnumit, mis levib erinevate vahendite abil. Varasemas uuringus (McQuail, 2010) väidab, et peamisteks infokanaliteks on ajaleht, ajakiri, film, raadio ja televisioon ning internet, mis mõjutavad lühikese ajaga suurt inimhulka. Igas vanuses lapsi mõjutavad vägivaldsed saated ja filmid, nii, et lapse mõtted on vägivaldsed ja tema emotsioonid ja käitumine võivad kahjustada teisi inimesi. Pikaajalisem vägivaldse meedia vaatamine avaldab mõju laste hoiakutele, mis muutuvad vägivalda toetavaks (Anderson *et al.*, 2003). Mittevägivaldses piirkonnas mitteelavatel noortel on väiksemad võimalused olla vägivaldne (Garcia *et al.*, 2017).

Lähtuvalt magistritöö eesmärgist püstitati viis uurimisküsimust. Esimese uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milline on õpilaste suhtumine vägivalda erinevas (klass, kool koduümbrus, ühiskonnas, teistes riikides) ümbruses. Käesoleva töö tulemusena selgus, et õpilaste suhtumine vägivalda oli kõige hukkamõistvam lähimas ümbruskonnas võrreldes teiste ümbrustega nagu kool, klass, ühiskond ja teised riigid, kusjuures enda suhtumine oma vägivalda oli kõige liberaalsem võrreldes suhtumisega mistahes ümbruses. Varasemas uurimuses (Kõiv, 2002) andsid õpilased sarnaseid hinnanguid suhtumises vägivalda lähimas ümbruskonnas ja enda vägivalla suhtes. Noorete kokkupuuted vägivallaga on uurijate hinnangul eelkõige seotud institutsionaalse, grupi või sotsiaalse kontekstis süsteemi tajutavana (Kool, 2008; Dubow, *et al.*, 2010; Kõiv, 2001; Kõiv, 2003).

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milline on õpilaste arvamus

vägivaldse kangelase kohta erinevates (film, multifilm, raamat, internet) meediakanalites. Antud tulemustest selgus, et õpilased tõid kõige sagedamini välja vägivaldset filmi- ja multifilmikangelast, vähem kirjeldati vägivaldset raamatu ja interneti kangelast. Meedia võimalikud mõjud ei oleks nii problemaatilised ega vääriks sedavõrd tähelepanu, kui need oleksid seotud vaid meelelahutusega. Igapäevaelus puutume kokku meediaga ja paratamatult selle mõjuväljas, olles mõjutatud mitmete meediakanalite kaudu nii positiivses kui ka negatiivses mõttes (Vinter, 2012). Vägivaldse filmikangelasena toodi kõige enam välja filminäitlejaid, sama järeltulekseni jõuti ka eelnevas uuringus (Kõiv, 2002). Käesoleva uuringu tulemuste põhjal erineb konkreetsete filminäitlejate nimistu aastaid tagasi tehtud uuringute tulemustest, kuid esineb ka kokkulangevusi. Näiteks, vägivaldne filmikangelane Arnold Schwarzenegger, Bruce Willis ja Sylvester Stallone oli esile tõstetud vägivaldse filmi vägivaldse kangelasena ka varasemas (Kõiv, 2002) uuringus.

Wilson (2008) toob välja, et lapsed jäljendavad rohkem neid telekangelasi, kellega nad end samastavad. Käesolevas ja ka varasemas (Kõiv, 2002) uurimuses nimetasid õpilased kõige enim vägivaldseid kangelasi multifilmist „Tom ja Jerry“, ka teistes multifilmides, „Ämblikmees“, „Kass Oggy ja kurjad prussakad“ ja „Simpsonid“, ilmnes samuti vägivaldse kangelase nimetamisega. Vägivaldsete telesaadete vaatamine mõjutab laste vägivalda ja nad käsitlevad vägivalda kui ühte võimalikku ja levinud probleemi lahendamise viisi (Avisi & Gücray, 2013; Anderson *et al.*, 2003).

Noortekirjandusest mainisid õpilased vägivaldseid raamatutegelasi teostest „Kevade“, „Hirmus Henry“ ja „Kadri“. Kõige enam meenus õpilastele vägivaldse raamatukangelasena Tasuja E. Bornhöhe jutustusest „Tasuja“ käesolevas ja varasemas uuringus (Kõiv, 2002).

Juba 20 aasta taguses uurimuses mainisid õpilased kõige rohkem vägivaldseid internetikangelasi interneti mängudest (Kõiv, 2001) ning antud uurimusest selgus, et sagedasemateks mängudeks internetis olid põhikooli õpilaste hinnangul „Sinivaal“ ja „Hacker“. Tänapäeva noore igapäevaelu lahutamatuks osaks on samad internetimängud ja nende vägivaldsed tegelased, keda nimetasid käesolevas uuringus osalenud õpilased. Käesolevas uurimustöös võrreldi erinevate vägivaldsete kangelaste kirjeldusi kõigepealt erinevates meediakanalites, seejärel filmis ja multifilmis. Vägivaldset meediakangelast nimetasid põhikooli õpilased sagedamini, kui vägivaldset raamatu ja internetimängu kangelast.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milline on õpilaste arvamus vägivalda puudutavate juhtumite kohta erinevas (kodu, klass, kool, tänav, maailm) ümbruses.

Erinevas ümbruses nimetatud vägivaldsete juhtumite võrdlemisel selgus, et õpilaste hinnangul esines kõige rohkem vägivalda klassis, koolis, koduümbruses ja tänaval. Strömpl jt (2007) uuringus nimetasid õpilased peksmist, kaklemist, kolkimist, tagumist ja jalaga löömist eakaaslaste vaheliseks vägivallaks. Antud uurimuse tulemustele toetudes erinevas ümbruses (kodu, klass, kool, tänav, maailm) vägivalda eelkõige inimestevahelise vägivallana nagu: löömist ja peksmist enim, kui ühtki teist vägivalla liiki. Uuritavate hinnangul toimus eakaaslastevahelist vägivalda peksmise ja löömisena kõige sagedamini klassi, kooli ja koduümbruse kontekstis. Klassi ja kooli vägivaldsete sündmustena märkisid õpilased uurimuses narritamist, solvamist, norimist. Sagedamini oli välja toodud lastevahelist kiusamist klassis, koolis ja tänaval. Ka varasemas uuringus (Kõiv, 2002) meenutasid õpilased vägivallaga seotud juhtumeid kõige enam klassis ja koolis, kus need avaldusid eakaaslastevahelise kaklemise ja peksmisena. Kõige sagedamini nimetasid õpilased vägivaldse juhtumi puudumist kodus, seejärel mainiti vägivaldse juhtumi puudumist tänaval, siis maailmas võrreldes klassi, kooli ja koduümbrusega. Kuigi Sherer ja Sherer (2011) on välja toonud vägivalla riskitegurina lähiümbruskonna, sest koduvägivalda esineb sagedamini vägivaldses ümbruskonnas elavate perede seas. Vägivaldses ümbruses elavatel noortel on suurem oht olla vägivaldne. Erinevate uurijate arvates (Garcia *et al.*, 2012) ei taju vägivalda mittevägivaldses ümbruses elavad lapsed.

Neljanda uurimisküsimusega sooviti antud töös välja selgitada, milline on õpilaste arvamus vägivaldsete juhtumite kohta erinevates (film, multifilm, reklaam, raamat, internet) meediakanalites. Antud uurimuses nimetati inimestevahelisi vägivaldseid juhtumeid kõige enam filmis ja inimsuhetes. Õpilased nimetasid kõige enam vägivalla juhtumeid filmis. Filmidest on uuritavad nimetanud kiusamist pigem verbaalse või küberkiusamisena. Käesoleva uurimuse tulemus kattub varasemate uurimistulemustega (Kõiv, 2002), et uuritavad tõstsid esile vägivallajuhtumeid multifilmist ("Tom ja Jerry") meenutades tõsisid vägivalla liike nagu löömine, peksmine, kaklemine, samuti tapmine, mõrv ja surm. Ka Kõiv (2002) on uurimustulemustes välja toonud, et multifilmide vägivalda tõlgendavad õpilased kõige vägivaldsemaks võrreldes teiste meediakanalitega. Seoses vägivalla kujutamise ajalehtedes ilmnes põhikooli õpilaste hinnangutele toetudes, et lastele jäid meelde teatud konkreetset vägivaldsed sündmused. Kõiv (2002) toob uurimuse käigus välja vägivallaga seotud sündmusi massimeedias ja jõuab järelduseni, et vägivald erinevates meediakanalites jätab erineva iseloomuga jälje vaataja mällu. Siinjuures filmis, raamatus, multifilmis ja ajakirjas kujutatud vägivallaga meenus õpilastele üldist laadi agressiivne käitumine. Ka teised

uurijad (Buckingham *et al.*, 2007; Kalmus *et al.*, 2009) on leidnud meedia negatiivseid mõjureid.

Viienda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milline on õpilaste arvamus vägivaldsete piltide kohta erinevates (ajaleht, ajakiri, internet) meediakanalites. Vägivaldsete piltide võrdluses erinevates meediakanalites tõid õpilased välja interneti vägivaldse pildil inimestevahelise vägivallana rohkem kui ajalehes ja ajakirjas. Samas, nimetasid uuritavad õpilased pildil kujutatud konkreetset vägivaldset sündmust sagedamini ajakirjades ja ajalehtedes nähtu alusel.

Käesoleva uurimustöö põhjal võib järeldada, et vägivalla juhtumite kajastumine erinevates meediakanalites ja erinevas ümbruses on kujundanud õpilaste arusaama vägivallast ning õpilaste hoiakud vägivalla suhtes

6.1. Töö piirangud ja praktiline väärtus

Uuring viidi läbi ühes linnakoolis, valim oli seotud sarnase ümbruskonnaga ja sotsiaalsete suhetega. Kuna tegemist on ühe põhikooli õpilastega vanuses 10 kuni 16 aastat, ei saa uurimustulemusi üldistada. Uurimuse piiranguks võib olla asjaolu, et uuringu läbiviimise perioodil leidis õpilasi, kes erinevatel põhjustel puudusid koolist või kelle lapsevanemad ei andnud luba küsitlusel osalemiseks, mis omakorda vähendas uuringus osalenute arvu. Edaspidistes uurimustes võiks kaasata küsitlusse nii lapsevanemaid, kui ka õpetajaid, et selgitada välja seos täiskasvanute vägivalda suhtumise ja lapse vägivalda suhtumise vahel.

Tänuõnad

Magistritöö autor soovib tänada uurimuses osalenud Ida-Virumaa kooli õpilasi, kooli juhtkonda ning klassijuhatajaid, avatud koostöö eest, kes aitasid uurimust läbi viia.

Erilist tänu avaldab autor juhendajale pr. Kristi Kõivule edasiviivate mõtete ja järjepideva toetuse eest, kes oli alati autori jaoks olemas rõõmsa meele ja kannatlikkusega ning andis kiiret ja produktiivset tagasisidet.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Diana Villemson

/allkirjastatud digitaalselt/

24.05.2021

Kasutatud kirjandus

- Anderson, C. A., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D., Linz, D., Malamuth, N. M. & Wartella, E. (2003). The influence of media violence on youth. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(3), 81-110.
- Arriaga, P., Adrião, J., Madeira, F., Cavaleiro, I., Maia e Silva, A., Barahona, I., & Esteves, F. (2015). A “dry eye” for victims of violence: Effects of playing a violent video game on pupillary dilation to victims and on aggressive behavior. *Psychology of Violence*, 5(2).
- Avci, R., & Guçray, S. S. (2013). The relationships among interparental conflict, peer, media effects and the violence behaviour of adolescents: The mediator role of attitudes towards violence. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(4), 2005-2015.
- Buckingham, D., Whiteman, N., Willett, R., & Burn, A. N. (2007). *The impact of the media on children and young people with a particular focus on computer games and the internet: prepared for the Byron Review on children and new technology*. London: Centre for the Study of Children, Youth and Media, Institute of Education, University of London.
- Bushman, B. J. (2018). Teaching students about violent media effects. *Teaching of Psychology* 45 (2), 200-206.
- Bushman, B. J., & Huesmann, L. R. (2006). Short-term and long-term effects of violent media on aggression in children and adults. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160(4), 348-352.
- Dubow, E. F., Boxer, P., Huesmann, L. R., Shikaki, K., Landau, S., Gvirsman, S. D., Ginges, J. (2010). Exposure to Conflict and Violence Across Context: Relations to Adjustment Among Palestinian Children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*(39(1)), 103-116.
- Eesti Filmi Andmebaas (2020) Kõlastatud aadressil <https://www.efis.ee/>
- Faulstich, W. (1995). *Grundwissen Medien*. München: Wilhelm Fink.
- Garcia-Garcia, J., Ortega, E., De la Fuente, L., Zaldivar, F., & Gil-Fenoy, M. J. (2017). Systematic review of the prevalence of school violence in Spain. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 125-129.
- General, U. S. (2001). Youth violence: A report of the Surgeon General. Washington, DC: US Department of Health and Human Services.

- Järve, L. (2008). Eesti eelteismeliste ja teismeliste tarbimise analüüs uuringu "Noorte elustiil 2007" põhjal. *Publitseerimata bakalaureuse töö*. Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (21. 10 2015. a.). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Allikas: Tartu Ülikool:
<http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kalmus, V.; Masso, A.; Pruulman-Vengerfeld, P. (2009). Lapsed ja noored tarbimis- ja infoühiskonnas. Lauristin, Marju (Toim.). Eesti Inimarengu Aruanne 2008, (lk 115-122). Tallinn: Eesti Ekspressi Kirjastus.
- Kool, V. K. (2008). *The Psychology of Nonviolence and Aggression*. New York. Palgrave Macmillian
- Kraav, I., & Kõiv, K. (2001). *Sotsiaalpedagoogilised probleemid üldhariduskoolis*. Tartu: Vali Press OÜ.
- Kõiv, K. (2001). Antisotsiaalse käitumise probleemid. In I. Kraav, I., & K. Kõiv, K. *Sotsiaalpedagoogilised probleemid üldhariduskoolis* (lk 101-130). Tartu: Vali Press OÜ.
- Kõiv, K. (2002). Vägivallaga seotud sündmused massimeedias ja õpilaste lähimas ümbruses. *Konverents "Ei vägivallale". Konverentsi materjalid* (lk 17-27). Tallinn: AS Rebellis.
- Kõiv, K. (2003). Mina arvan, et ... ehkvägivalla ärahoidmise ja sellega hakkamasaamise võimalused. rmt: A. Tikerpuu (Koost.), *Meie lapse mured: ei vägivallale ehk kuidas me tuleme toime koolivägivallaga* (lk 5-28). Tallinn: Lastekaitse Liit.
- Kõiv, K. (2006). *Kiusamiskäitumise mitu tahku: õpilastevaheline kiusamine, õpilaste kiusamine õpetajate poolt, õpetajate kiusamine õpilaste poolt ning õpetajate kiusamine kooli personali ja lapsevanemate poolt*. Tartu: Vali Press.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory*. London: AGE Publications.
- Mrug, S., Loosier, P. S., & Windle, M. (2008). Violence exposure across multiple contexts: Individual and joint effects on adjustment. *American Journal of Orthophychiatry*(78), 70-84.
- Saleem, M., & Anderson, C. A. (2012). The Good, the Bad, and the Ugly of Electronic Media. In Dvoskin, J. Skeem, J.L., Novaco, R.W., & Douglas, K.S. (Eds.) *Using Social Science to Reduce Violent Offending*. (pp. 83-101). New York: Oxford University Press.

- Sherer, P. P., & Sherer, M. (2011). Violence among high school students in Thailand: Cultural perspectives. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(6), 867-880.
- Sjöberg, U. (2002). *Screen Rites: a study of Swedish young people's use and meaning-making of screen-based media in everyday life*. Lund: Lund University.
- Smith, P. K., ja Morita, Y. (1999) Introduction. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano ja P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective* (lk 1-4). London and New York: Routledge.
- Strasburger, V. C., Wilson, B. J., & Jordan, A. B. (2013). *Children, adolescents, and the media*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Strömpl, J., Selg, M., Soo, K., & Šahverdov-Žarkovski, B. (2007). *Eesti teismeliste vägivallatõlgendused*. Tallinn: Sotsiaalministeerium.
- Wilson, B. J. (2008). *Media violence and aggression in youth*. West Sussex: Blackwell.
- Vinter, K. (2012). *Esimesed sammud väikeste laste meediakasvatuses Eestis*. Tartu: AS Atlex.

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalda kohta erinevates kohtades

Lisa 1. Ankeet

1. Tee ristike Sulle sobivasse kohta igal hinnanguskaalal!

Minu koolis suhtutakse vägivalda üldiselt:

väga hukkamõistvalt 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 väga pooldavalt

Minu klassis suhtutakse vägivalda üldiselt:

väga hukkamõistvalt 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 väga pooldavalt

Minu suhtumine vägivalda on:

väga hukkamõistvalt 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 väga pooldavalt

Ümbruskonnas, kus ma elan on inimeste suhtumine vägivalda üldiselt:

väga hukkamõistvalt 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 väga pooldavalt

Meie ühiskonnas on suhtumine vägivalda:

väga hukkamõistvalt 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 väga pooldavalt

Teistes riikides suhtuvad inimesed vägivalda üldiselt:

väga hukkamõistvalt 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 väga pooldavalt

2. Lõpeta lause, avaldades oma isiklikku arvamust ja kirjelda lühidalt oma sõnadega!

Filmist meenub mulle üks vägivallaga seotud kangelane ja see oli

Filmist meenub mulle üks vägivallaga seotud sündmus ja selles kujutati

Multifilmist meenub mulle üks vägivallaga seotud kangelane ja see oli

Multifilmist meenub mulle üks vägivallaga seotud sündmus ja selles kujutati

Raamatutest meenub mulle üks vägivallaga seotud kangelane ja see oli

Reklaamide peale mõeldes tuleb mul meelde üks reklaam, kus kujutati vägivalda ja see oli

Raamatutest meenub mulle üks vägivallaga seotud sündmus ja selles kujutati

Ajalehtedest meenub mulle üks vägivallaga seotud lugu ja see oli

Ajakirjadest meenub mulle üks vägivallaga seotud pilt ja see kujutas

Internetist meenub mulle üks vägivallaga seotud lugu ja see oli

Internetist meenub mulle üks vägivallaga seotud pilt ja see oli

Internetist meenub mulle üks vägivaldne kangelane ja see oli

Minu koduümbrusest meenub mulle üks vägivallaga seotud juhtum ja see oli

Kooliga seoses meenub mulle üks vägivallaga seotud juhtum ja see oli

Klassis meenub mulle üks vägivallaga seotud juhtum ja see oli

Kodus meenub mulle üks vägivallaga seotud juhtum ja see oli

Tänaval meenub mulle üks vägivallaga seotud juhtum ja see oli

Laiast maailmast meenub mulle üks vägivaldne juhtum ja see oli

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalla kohta erinevates kohtades

Lisa 2. Üldkategoriate esinemissagedus seoses vägivaldse filmikangelase, multifilmikangelase, raamatukangelase ja kangelasega internetist

Filmikangelane		Multifilmikangelane		Raamatukangelane		Kangelane internetist	
Vägivaldne kangelane/näitleja	92,5%	Vägivaldne kangelane	96,3%	Vägivaldne kangelane	73,5%	Vägivaldne kangelane/näitleja	54,6%
						Vägivaldne virtuaalne mäng	12,2%
Vägivaldne kangelane puudub	5,4%	Vägivaldne kangelane puudub	5,3%	Vägivaldne kangelane puudub	26,5%	TV vägivald	10,6%
Negatiivne suhtumine vägivalda	2%	Negatiivne suhtumine vägivalda	2%	Negatiivne suhtumine vägivalda	0%	Vägivaldne kangelane puudub	17,2%
						Negatiivne suhtumine vägivalda	5%

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalla kohta erinevates kohtades

Lisa 3. χ^2 väärtused ja statistiliselt olulised erinevused üldkategoriate võrdluses seoses vägivaldse juhtumiga kodus, koduümbruses, klassis, koolis, tänaval, maailmas

	Inimestevaheline vägivald	Lastevaheline kiusamine	Vägivaldne juhtum puudub
Kodu versus koduümbrus	17,47**	ns	4,48*
Kodu versus klass	26,56**	10,33**	20,36**
Kodu versus kool	23,54**	19,25**	21,54**
Kodu versus tänav	9,22**	14,22**	6,45*
Kodu versus maailm	ns	ns	6,04*
Koduümbrus versus klass	ns	13,98**	18,66**
Koduümbrus versus kool	ns	15,46**	18,99**
Koduümbrus versus tänav	ns	7,26**	5,44*
Koduümbrus versus maailm	12,33**	ns	7,36*
Klass versus kool	ns	ns	ns
Klass versus tänav	ns	ns	ns
Klass versus maailm	20,33**	16,23**	ns
Kool versus tänav	ns	ns	ns
Kool versus maailm	22,87**	17,95**	ns
Tänav versus maailm	8,12**	9,64**	ns

* p<0,05; ** p<0,01

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalda kohta erinevates kohtades

Lisa 4. Üldkategoriate esinemissagedusseoses vägivaldajuhtum filmis, internetis, raamatus, multifilmis ja reklaamis

Vägivaldne juhtum filmis		Vägivaldne juhtum internetis		Vägivaldajuhtum raamatus		Vägivaldajuhtum multifilmis		Vägivaldajuhtum reklaamis	
Inimestevaheline vägivald	57%	Inimestevaheline vägivald	34%	Inimestevaheline vägivald	39%	Mutifilmitegelaste vaheline vägivald	39%	Inimestevaheline vägivald	26%
Lastevaheline kiusamine	13%	Lastevaheline kiusamine	21%	Lastevaheline kiusamine	14%	Lastevaheline kiusamine	12%	Lastevaheline kiusamine	0%
Sõjavägivald	8%	Sõjavägivald	14%	Sõjavägivald	13%	Sõjavägivald	0%	Sõjavägivald	0%
Vägivaldne juhtum	14%	Vägivaldne juhtum (filmist või virtuaalmängust)	14%	Vägivaldne juhtum	19%	Vägivaldne juhtum	43%	Vägivaldne juhtum või vägivaldavastane reklaam	42%
Vägivaldne juhtum puudub	6%	Vägivaldne juhtum puudub	10%	Vägivaldne juhtum puudub	13%	Vägivaldne juhtum puudub	6%	Vägivaldne juhtum puudub	14%
Negatiivne suhtumine vägivalda	1%	Negatiivne suhtumine vägivalda	5%	Negatiivne suhtumine vägivalda	2%	Negatiivne suhtumine vägivalda	0%	Negatiivne suhtumine vägivalda	3%

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalla kohta erinevates kohtades

Lisa 5. üldkategoriate esinemissagedusseoses vägivaldse pildina internetis, ajalehes, ajakirjas

Vägivaldne pilt ajalehest		Vägivaldne pilt ajakirjast		Vägivaldne pilt internetist	
Inimestevaheline vägivald	36%	Inimestevaheline vägivald	39%	Inimestevaheline vägivald	59%
Sõjavägivald	7%	Sõda	8%	Sõda	9,5%
Vägivaldne sündmus	30%	Vägivaldne sündmus	25%	Vägivaldne sündmus	14,5%
Sõjavägivald	7%	Sõjavägivald	4%	Sõjavägivald	5%
Vägivald puudub	7%	Vägivald puudub	9%	Vägivald puudub	17%
Ei loe ajalehti	20%	Ei loe ajakirju	23%	Ei vaata internetti	0%

Õpilaste hinnangud meediavägivalla ja vägivalla kohta erinevates kohtades

Litsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Diana Villemson,

(sündinud: 22. juuni 1968)

- 1) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „ Vägivalla kajastumine erinevates meediakanalites ja ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul’’, mille juhendaja on Kristi Kõiv, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
- 2) annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
- 3) olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
- 4) kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Tartu, 24.05.2021